

mirovne novosti

broj 43

maj/svibanj 2015.

Foto: Marija Vuletić

U ovom broju:

- Bosna i Hercegovina treba potpuno opredjeljenje za budućnost u Europskoj uniji
- Naslijeđe i izazovi
- Marko Oršolić: NAŠE RELIGIJE PO SEBI SPAJAJU LJUDE, ALI IH PRAKTIČNO RAZDVAJAJU
- Ženski sud – feministički pristup pravdi
- Takmičenje za najbolji rad na temu “Naslijeđe i izazovi”
- Pismo Papi Franji
- “BORBA PROTIV GOVORA MRŽNJE I ZLOČINA IZ MRŽNJE”
- ŽENE KOSOVA ZA BOLJE SUTRA
- “Jačanje mirovnog omladinskog aktivizma” u srednjim školama Prijedora i Sanskog Mosta
- “Lets do it”
- Na šta sam ponosan što sam državljanin BiH ili, sutra, što sam državljanin Evrope!?
- PCDN: čvorište za globalnu zajednicu ljudi koji rade na promjenama
- Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o pravima branitelja i članova njihovih obitelji
- Држава – то сам ја!!
- “ERASMUS+” PROJECTS - A WAY FOR DEVELOPING OF YOUR COMMUNITY”
- ETWINNING - educational alternatives WHICH BROADENS your horizon
- SOCIJALNO/DRUŠTVENO PREDUZETNIŠTVO – OGLLED O BUDUĆNOSTI BIH

mreža za izgradnju mira

impresum

Glavni i odgovorni
urednik:
Goran Bubalo

Redakcija:
Dragana Dardić
Aleksandar Žolja

Lektor/ica engleskog
jezika:
Shauna Frantz i Corne-
lius Frantz

design/DTP obrada
Šejla Dizdarević i Samir
Dedić

kontakt
info@mreza-mira.net
www.mreza-mira.net
tel: +387 51 432 750
fax: +384 51 432 452

Naslovnica foto:
Marija Vuletić

2 Mirovne novosti

Bosna i Hercegovina treba potpuno opredjeljenje za budućnost u Europskoj uniji

ambasador Lars-Gunnar Wigemark

Bosna i Hercegovina je europska zemlja, koja može i hoće postati članica Europske unije. To je jasno. Ali kada će se to tačno dogoditi ovisi o brzini i učinkovitosti domaćih vlasti i lidera u provođenju potrebnih reformi za napredak zemlje na njezinom putu pristupanja EU. Reforme i jesu suština nedavno usvojenog novog pristupa Europske unije u Bosni i Hercegovini. Naime, putem izmjena u redosljedu ispunjavanja uslova tokom procesa, fokus je sada na ostvarivanju stvarnog napretka na konkretnim reformama, unaprjeđenju života ljudi u zemlji i modernizaciji države za ispunjavanje standarda EU i zahtjeva članstva u EU. Samo na taj način se može okončati začarani krug političke i ekonomske stagnacije u Bosni i Hercegovini.

Svi se slažemo da ste vi, građani Bosne i Hercegovine, predugo čekali rezultate vaših vlasti. Građani zaslužuju da imaju koristi od članstva u Europskoj uniji i prednosti koje s tim dolaze. Lopta je sada na vašem dijelu terena, a da bi se lopta pokrenula, potrebno je djelovati. Umjereni sam optimista kada je riječ o mogućnosti ostvarivanja istinskog napretka u narednih nekoliko godina. Ali istovremeno trebamo biti realni vezano za izazove pred

nama. Proces reforme neće biti lagan i zahtijevati će brojne teške odluke. Međutim, vjerujemo da su reforme vezane za EU pravi odgovor kako bi se Bosni i Hercegovini osigurala pozitivna perspektiva za njenu budućnost.

Zašto je perspektiva članstva u EU i program reformi tako važan za Bosnu i Hercegovinu? Želim ukratko istaknuti dva glavna problema u tom pogledu, od kojih su oba od suštinske važnosti za budućnost ove zemlje.

Prije svega, potrebno je osnažiti privredu za unaprjeđenje životnog standarda i pronalazak zaposlenja. Statistike pokazuju koliko je situacija teška. Preko 60% mladih nema zaposlenje, a stotine hiljada su nezaposleni, što predstavlja ogromnu propuštenu priliku za zemlju sa toliko mnogo potencijala. Socioekonomske reforme pokrenute od strane Europske unije u okviru Sporazuma za rast i zapošljavanje i podržane od strane međunarodnih finansijskih institucija pripremljene su kako bi privredi osigurale ono što je očajnički potrebno. Na primjer, treba unaprijediti poslovno okruženje za privlačenje investicija i poticanje rasta, te ukloniti prepreke radnim mjestima kako bi se olakšalo zapošljavanje novih radnika u

izaberimo mir zajedno

privatnom sektoru.

Drugo, napredak na putu priključenja EU zahtijeva da Bosna i Hercegovina i njene različite razine vlasti rade zajedno efikasnije i učinkovitije. Hitno je potreban snažniji duh solidarnosti i uzajamne saradnje između političara i vlasti u ovoj zemlji. Umjesto stranačke politike ili politike podjela, potrebno je postići zajednički dogovor o prioritetima i aktivnostima koje su u svačijem zajedničkom interesu. Na primjer, za potpuno iskorištenje prednosti finansijske podrške EU-a, zemlja treba imati jedinstven glas u svojim odnosima s EU, putem učinkovite koordinacije. U ostvarivanju ovog cilja, od ključnog su značaja politička volja i sposobnost.

Međutim, učinkovita koordinacija ne znači odustajanje od ovlaštenja ili nadležnosti ali znači da je potreban novi način vođenja zajedničkih poslova, kako se politika često

karakterizira. A ako politika bude vodeća na ovom putu, uvjeren sam da će i drugi dijelovi društva slijediti ovaj primjer i vidjeti pozitivne učinke bliže saradnje između naroda Bosne i Hercegovine.

Sada je pravo vrijeme da se djeluje po ovim i drugim prioritetima. Vaši susjedi u regiji se približavaju EU, a Bosna i Hercegovina zaostaje. To ne mora biti tako jer zajedno moramo promijeniti tu sliku i stvoriti zamah za promjenu koja vodi u bolju budućnost. EU je postigla mnogo u svojoj povijesti do danas, bilo da je to mir između zemalja ili pravednije i prosperitetnije društvo. Želimo to podijeliti s građanima ove zemlje.

Nadam se da mogu računati na Vašu aktivnu i glasnu podršku na europskom putu Bosne i Hercegovine! ■

Naslijeđe i izazovi

Povodom obilježavanja 9. maja - Dana pobjede nad fašizmom i Dana Evrope, Mreža za izgradnju mira je organizirala panel diskusiju pod nazivom Naslijeđe i izazovi, na kojoj se razgovaralo o aktuelnoj situaciji u zemlji, obilježavanju 20 godina od kraja rata u BiH, potrebama i mogućnostima rada na izgradnji mira i izazovima pred kojima se nalazi Evropska unija. Uz moderiranje Ljiljete Goranci-Brkić i Gorana Bubala, govornici/e na panel diskusiji su bili: Nj. E. Ivan Del Vecchio, veleposlanik Republike Hrvatske u BiH, Orlando Fusco, Delegacija Evropske unije u BiH, Ismeta Dervoz, Ago Prljača, Udruženje boraca NOR-a Centar, Majda Behrem-Stojanov, koordinatorka USAID projekta PRO-Budućnost, Snježana Ivandić, Asocijacija za demokratske inicijative, Zoran Ivančić, Centar za zastupanje građanskih interesa i Damir Šaćiragić, Riječi mira.

mreža za
izgradnju mira

**Marko Oršolić,
direktor BEMIC-a
(Beogradski
multireligijski
i interkulturni
centar) iz
Beograda: NAŠE**

RELIGIJE PO SEBI SPAJAJU LJUDE, ALI IH PRAKTIČNO RAZDVAJAJU

Mreža za izgradnju mira je nominirala Marka Oršolića za UN nagradu Nelson Mandela koja se ove godine dodjeljuje po prvi put.

Bosanski mirotvorac, franjevac, politolog i teolog Marko Oršolić je rođen 1943. godine u Tolisi, Orašje, BiH.

Diplomirao je teologiju (Konigstein / Frankfurt), a političke nauke i historiju na sarajevskom Univerzitetu. Magistrirao je teologiju u Ljubljani (fundamentalno-dijaloška skupina) i magistrirao filozofije znanosti na zagrebačkom Sveučilištu. Bio je doktorand političkih nauka i teologije pred početak rata.

Objavio je knjige Kršćanin u službi revolucije, Zlodusima unatoč, Zlodusima nasuprot, Putokazi nade i preko dvije stotine studijskih članaka na našim i stranim jezicima. Bio je dugogodišnji urednik filozofsko-teoloških revija Nova et vetera (1974-1991).

Dobitnik je Šestoaprilske nagrada grada Sarajeva (1991) i Povelje slobode (2004).

Dobitnik je velike njemačke katoličke nagrade Abt Emanuel (1996) za hrabro zalaganje za sporazumijevanje i mir među katoličkim i pravoslavnim kršćanima u bivšoj Jugoslaviji.

izaberimo mir zajedno

Tvorac je idejnog koncepta i suorganizator izložbe Blago franjevačkih samostana BiH (Sarajevo 1988, Zagreb 1989, Ljubljana i Milano 1990).

Dobitnik je Zlatne povelje humanizma (1998) i povelje Liberty za teorijsku i praktičnu afirmaciju ljudskih prava.

Bio je član Komisije za državne simbole BiH pri Uredu Visokog prestavnika UN, zamjenik OSCE-ove Privremene izborne komisije, kao i organizator, voditelj ili sudionik mnogobrojnih tribina i okruglih stolova u zemlji i inozemstvu.

Marko Oršolić je 1991. godine osnovao Intenacionalni multireligijski i interkulturni centar (IMIC), a direktor je Beogradskog multireligijskog i interkulturnog centra (BEMIC) od 2012. godine.

Član je Predsjedništva SUBNOAR-a BiH. Član je i osnivač Asocijacije nezavisnih intelektualaca Krug 99.

Marko Oršolić je prvi dobitnik Mirovne nagrade Mreže za izgradnju mira.

Holokaust je temeljito istražen od strane kompetentnih, ali samo ukoliko je vezan uz njemačke naciste. Podignute su značajne institucije i u Vašingtonu i u Berlinu i u Jeruzalemu vezane uz holokaust. Zanemaren je udio različitih kvislinga i kvislinških tvorevina (Norveška, Nizozemska, Petenova Francuska, Pavelićeva NDH, Nedićeva Srbija itd.) u ostvarivanju monstruoznog holokausta na tim prostorima. Tauberova knjiga upravo tu prazninu popunjuje na uvjerljiv i dokumentiran način tako da doprinosi osvjetljenju tih zanemarenih strahota.....U BiH, ako nisi Hrvat, Srbin ili Bošnjak ne možeš se ni kandidirati, a kamoli biti izabran za člana kolektivnog Predsjedništva. Osnovna ljudska prava su pometena, a mi to i ne vidimo, jer smo zaslijepljeni trostrukom etnokracijom. To nastaje zbog toga što ne znamo je su li važnija ljudska ili nacionalna prava..... Tito se razišao sa Staljinom upravo oko Staljinove želje da oživi Treću

internacionalu kao totalitarnu ideologiju, što Tito nije htio. Evropska unija ovo ne razumije i tim njezina deklaracija o totalitarizmima nije dovoljno jasna i ponekad je paušalna.....Jugoslavija se raspala, jer nije imala unutarnje snage da iz jednostranačke socijalističke demokracije pređe u normalno društvo sa uobičajenim demokratskim standardima.....Moji sugrađani u BiH moraju jednom zauvijek prihvatiti apsolutni prioritet ljudskih prava nad nacionalnim i religijskim pravima jer iz ljudskih prava su izvedena nacionalna i vjerska prava, a ne obratno.....Ne postoji rascjep između bosanskih i hercegovačkih franjevac.....Naše tri dominantne vjere judaizam, kršćanstvo (u svom pravoslavnom i katoličkom obliku) i islam po sebi ujedinjuju ljude kao djecu istog Stvoritelja, međutim, praktično preko instrumentalizacije tih vjera kroz nacionalističke ideologije vrše zlokobna iskorištavanja tih vjera za svoje

mreža za izgradnju mira

Holokaust je temeljito istražen od strane kompetetnih, ali samo ukoliko je vezan uz njemačke naciste.

račune.....Religije moraju doprinosti bratstvu, jednakosti i slobodi svih ljudi ili ih neće ni biti. Političkim naporima razumnih ljudi moraju se pridružiti i naponi angažiranih vjernika kako bi se svijet ponovo sreo sa izlazom iz beznađa. IMIC i BEMIC su skromni putokazi u tom pravcu i već ostvarene oaze nade.....

Uvaženi gospodine! U pripremi ovog razgovora predložili ste da neposredni povod za isti bude promocija knjige dr. Elija Taubera "Holokaust u BiH", koja će se održati 3. aprila ove godine u Kući ljudskih prava u Beogradu. Naravno, prijedlog je prihvaćen. Dakle, hoćete li reći nešto o organizaciji te promocije i njenim protagonistima?

ORŠOLIĆ: IMIC i BEMIC su odlučili da sa svojim partnerima iz nevladinog sektora organiziraju promociju ove važne knjige Elija Taubera o holokaustu u BiH. Mjesta su odabrana po redosljedu – Jajce, Tišina/Šamac, Osijek i Beograd. U Beogradu je važna promocija jer su organizatori: Beogradski centar za ljudska prava, Beogradski multireligijski i interkulturni centar i Hrišćanski kulturni centar. Tri izuzetno važne nevladine organizacije koje blisko surađuju.

Kako tumačite činjenicu da je holokaust nad Židovima u BiH tokom Drugog svjetskog rata bio dugo vremena neistražen, barem od strane historičara? Je li se tome bila ispriječila neka politika ili...?

ORŠOLIĆ: Holokaust je temeljito istražen od strane kompetetnih, ali samo ukoliko je vezan uz njemačke naciste. Podignute su značajne institucije i u Vašingtonu i u Berlinu i u Jeruzalemu vezane uz holokaust. Zanemaren je udio različitih kvilinga i kvilingških tvorevina (Norveška, Nizozemska, Petenova Francuska, Pavelićeva NDH, Nedićeva Srbija itd.) u ostvarivanju monstruoznog holokausta na tim prostorima. Tauberova knjiga upravo tu prazninu popunjuje na uvjerljiv

i dokumentiran način tako da doprinosi osvjetljenju tih zanemarenih strahota. Nema tu neke politike u potiskivanju suočavanja sa prošlošću nego ima nedostatka civilne kuraže i samoskrivljenje opuštenosti i neodgovornosti za budućnost novih naraštaja.

Bilo bi prirodno da o knjizi, posebno o njenom sadržaju, istraživačkim naporima prije njenog nastajanja te porukama, razgovaram sa njenim autorom i za tako nešto ću se potruditi. Ipak, hoćete li Vi za ovu priliku ukratko reći koje su glavne poruke iste?

ORŠOLIĆ: Nisam siguran koje su poruke studioznog djela Elija Taubera. Za mene poruka je vrlo jasno upozorenje da zagušljive i gromoglasne retorike zagriženih nacionalizama ne "pometu" stravične nedavne događaje. Recimo mi još sudjelujemo i prešutno odobravamo potpuno negiranje pasivnog prava glasa ljudima koji nisu iz konstitutivnih naroda. U BiH, ako nisi Hrvat, Srbin ili Bošnjak ne možeš se ni kandidirati, a kamoli biti izabran za člana kolektivnog Predsjedništva. Osnovna ljudska prava su pometena, a mi to i ne vidimo, jer smo zaslijepljeni trostrukom etnokracijom. To nastaje zbog toga što ne znamo je su li važnija ljudska ili nacionalna prava. Prvo je čovjek čovjek, a tek zatim postaje Bošnjak, Hrvat, Srbin ili Jevrej ili Rom ili ostaje samo čovjek.

Može li se vući neka paralela između holokausta nad Židovima tokom Drugog svjetskog rata, na globalnom i(li) lokalnom (BiH) nivou te strašnih zločina protiv čovječnosti, uključujući i zločin genocida u BiH 1992-1995? Da li su, zapravo, zmije ujedale svoje žrtve iz istih rupa, u oba slučaja?

ORŠOLIĆ: Paralelu je teško povući, jer nacizam je bio utemeljen na rasizmu. Problemi našeg vremena su vezani više uz nacionalističke gluposti i zagrižljivosti ili što Krleža negdje kaže uz "glupost koja je kožmička sila na Balkanu".

izaberimo mir zajedno

Logika zla je njegovo polančanje i neprestano traganje za uzrocima izvan sebe. Upravo religije inzistiraju na otkrivanju tih uzroka u sebi samom a tek zatim u drugom. Da budemo potpuno istiniti da se ljudima čini da to religije čine samo deklarativno i prikrivaju pobožnu samoobmanu.

Da li su narodi i građani bivše SFRJ, posebno BiH, naučili lekcije iz neke, ne tako davne prošlosti, kakva je naprimjer ona iz perioda Drugog svjetskog rata?

ORŠOLIĆ: Mnogi nisu shvatili da je Dan Evrope dan pobjede nad nacizmom i sada hoće da tu pobjedu protumače kao pobjedu dva totalitarizma – nacionalsocijalizma i staljinizma. Josip Broz Tito je jedini pobedio i Hitlera i Staljina, ali Dan nove Evrope je pobjeda nad Hitlerom u suradnji sa Staljinom (morao raspustiti Treću internacionalu kao uvjet za suradnje, ali nije se morao odreći ideologije). Tito se razišao sa Staljinom uprave oko Staljinove želje da oživi Treću internacionalu kao totalitarnu ideologiju, što Tito nije htio. Evropska unija ovo ne razumije i tim njezina deklaracija o totalitarizmima nije dovoljno jasna i ponekad je paušalna.

A da li su ih (lekcije) konačno naučili iz ranih 90-tih, kada se krvavo raspala Jugoslavija?

ORŠOLIĆ: Što prihvatiti? Sigurno da nam treba jedno sasvim novo suočavanje s prošlošću. Treba ponovno vrednovati neke historijske procese ali se mora shvaćati SFRJ kao jedna stvarnost s kojom se mora računati. Recimo SKJ je kao vodeća avangarda društva predugo oklijevao priznati Muslimane/Bošnjake kao naš narod (jer u BiH dokle god ima Srba i Hrvata ima i njih). Kosovo je tek 1912/13. postalo dio Srbije, a zašto ne bi imalo pravo na samostalnost danas, ionako Kosovari su pretežno Albanci i nisu Južni Slaveni. Važnost Drugog zasjedanja ANOJ-a

izuzetno je važna kao i Ustav 1974. što je mnogima bilo teško prihvatiti. Jugoslavija se raspala, jer nije imala unutarnje snage da iz jednostranačke socijalističke demokracije pređe u normalno društvo sa uobičajenim demokratskim standardima.

Dali su narodi i građani BiH postali svjesni vrijednosti suživota u multikulturalnom i multireligijskom ambijentu nakon iskustava iz 1992-1995?

ORŠOLIĆ: Moji sugrađani u BiH moraju jednom zauvijek prihvatiti apsolutni prioritet ljudskih prava nad nacionalnim i religijskim pravima jer iz ljudskih prava su izvedena nacionalna i vjerska prava, a ne obratno. To je posebno važno u BiH koje je historijska tvorevina, a ne nikakva sklepotina od ostataka Hrvatske i Srbije i nekakvog Bošnjakistana kao relikta osmanske prošlosti. Naši sugrađani moraju biti svjesni ljudskih prava iz američke deklaracije kao "prava na život, slobodu i težnju k sreći". Putovi do tog ispunjenja idu uz pomoć multireligioznosti i interkulturalnosti i sveopće integriranosti u moderne i globalne tokove Evrope i svijeta.

Moji sugrađani u BiH moraju jednom zauvijek prihvatiti apsolutni prioritet ljudskih prava nad nacionalnim i religijskim pravima jer iz ljudskih prava su izvedena nacionalna i vjerska prava, a ne obratno.

Postoji li raskol među bosanskim i hercegovačkim franjevcima, posebno nakon što je juna 2013. godine smijenjen glavni urednik "Svjetla riječi" fra Drago Bojić?

ORŠOLIĆ: Ne postoji rascjep između bosanskih i hercegovačkih franjevaca. Postoje duboke podjele između njihovih gledanja na mnoge probleme suvremenog života i svakodnevnog

mreža za izgradnju mira

politike i uloge vjere, crkve i franjevaca u svemu tome. Fra Drago Bojić ne podnosi polovična rješenja a mnogi drugi to svakodnevno čine. Fra Drago Bojić je sličniji fra Ivanu Franji Jukiću, a hercegovački franjevci fra Grgi Matiću koji je bio iz Posušja.

Mnogi su rat u BiH 1992-1995 nazvali međuvjerskim. Da li vjere u našoj zemlji zaista razdvajaju, odnosno konfrontiraju ljude ili ih spajaju?

ORŠOLIĆ: Naše tri dominantne vjere judaizam, kršćanstvo (u svom pravoslavnom i katoličkom obliku) i islam po sebi ujedinjuju ljude kao djecu istog Stvoritelja, međutim, praktično preko instrumentalizacije tih vjera kroz nacionalističke ideologije vrše zlokobna iskorištavanja tih vjera za svoje račune. Vjerski poglavari rijetko se pravovremeno suprostavljaju tim zloupotrebama i najmračnijim manipulacijama. Recimo u Sarajevu u kojem je bilo preko 20% ljudi u religijski različitim brakovima kad

A cijeli život su mogli biti skupa. Dakle, naše religije po sebi spajaju ljude, ali ih praktično razdvajaju. Više ljude spajaju muzika i sport i svakodnevni život a morale bi i religije. Stari bosanski franjevci su govorili "to vjera prava nije koja razdor među nas sije vjera prava sjedinjava".

Osvjedočeni ste borac za mir, suživot, toleranciju i pomirenje među narodima na prostorima bivše SFRJ. Naravno, niste sami u tome. Da li ste zadovoljni sa dosadašnjim postignućima na tom planu i šta su prepreke da to sve ide brže i uspješnije, na dobrobit svih ljudi? Ko još treba da vam se pridruži u toj borbi da bi ona polučila značajnije rezultate?

ORŠOLIĆ: Naši ljudi su odrasli pod parolama o bratstvu i jedinstvu. Pri tom se zaboravilo da je parola francuske revolucije kao nagovještaj novog doba bila bratstvo, jednakost i sloboda. Religije moraju doprinositi bratstvu, jednakosti i slobodi svih ljudi ili ih neće ni biti. Političkim naporima razumnih ljudi moraju se pridružiti i naponi angažiranih vjernika kako bi se svijet ponovo sreo sa izlazom iz beznađa. IMIC i BEMIC su skromni putokazi u tom pravcu i već ostvarene oaze nade.

Hvala Vam velika za ovaj razgovor.

RAZGOVARAO: Bedrudin GUŠIĆ

Vjerski poglavari rijetko se pravovremeno suprostavljaju tim zloupotrebama i najmračnijim manipulacijama.

Tekst originalno objavljen na <https://bedrudingusic.wordpress.com/2015/04/01/marko-orsolic-direktor-bemic-a-beogradski-multireligijski-i-interkulturni-centar-iz-beograda-nase-religije-po-sebi-spajaju-ljude-ali-ih-prakticno-razdvajaju/>

umru svako se ukapa na "svojem" groblju. Jedino na ateističkoj parceli mogu se skupaukopati. Tako propisi guraju te ljude u ateizam, ako žele biti i u grobu skupa.

Ženski sud – feministički pristup pravdi

Po prvi put na tlu Evrope, u Sarajevu, je od 07.-10.05.2015. održan završni događaj Ženskog suda – javno svedočenje u prisustvu preko 500 učesnika/ica iz 23 države. Počelo je šetnjom na ulicama Sarajeva “Žene zajedno za pravedni mir” i nastavilo se izložbom Pamćenje – solidarnost - odgovornost. Tokom tri dana, u pet odvojenih sesija (rat protiv civilnog stanovništva – militarističko/etničko/rodno nasilje; žensko tijelo – bojno polje / seksualno nasilje u ratnim zonama; militarističko nasilje i otpor žena; progon drugačijih i u ratu i u miru; (ne)objavljeni rat – socijalno i ekonomsko nasilje i otpor žena; žene sa post-jugoslovenskih prostora svjedočile su o svakodnevnom iskustvu nepravdi i nasilja pretrpljenih tokom rata i sada, u miru. Ženski sud ne utvrđuje kaznenu odgovornost „Tražimo pravdu – zahtjevamo odgovornost“, već izriče javnu osudu o političkoj i moralnoj odgovornosti počinitelja, te upućuje preporuke i zahtjeve institucijama u pravcu zadovoljavanja pravde. Predstavnice Međunarodnog sudskog vijeća (Vesna Rakić Vodinelić, Beograd; Charlotte Bunch, SAD; Gorana Mlinarević, Sarajevo; Latinka Perović, Beograd; Kristen Cambell, Velika Britanija; Dianne Otto, Australija; Vesna Teršalić, Zagreb, pomno su pratile i bilježile svjedočenja o zločinima i nasilju počinjenom nad ženama u državama nasljednicama SFRJ od 1990. do danas. Proces organizovanja Ženskog suda – feministički pristup pravdi počeo je krajem 2010. godine i traje sve do sada, a nastavlja se i poslije poslije gore navedenog završnog događaja. Ženskim sudom – feminističkim pristupom pravdi stvaramo prostor za svedočenja žena o iskustvima nepravdi i nasilja pretrpljenih tokom rata i u miru, pre svega dajući prostor za sve one nepriznate, skrivene i prećutane zločine, ali i o organizovanom otporu. Regionalnu inicijativu za Ženski sud - feministički pristup pokrenulo je 7 feminističkih organizacija iz svih zemalja bivše Jugoslavije. Tokom četiri godine (2011-2015) intenzivno smo radile na pripremama za organizovanje

Ženskog suda – feminističkog pristupa pravdi. Aktivnosti su uključivale stvaranje solidarne mreže svedokinja, aktivistkinja, terapeutkinja, ekspertkinja, umjetnica u svim zemljama nasljednicama SFRJ. Cilj ovih aktivnosti je bio i kreiranje feminističkog modela mira, pravde, odgovornosti. Ženskim sudom – feminističkim pristupom pravdi promišljamo i stvaramo nove politike znanja, preispitujemo odnos između teorije i prakse/iskustva, gradimo međusobnu solidarnost i poverenje, alternativnu žensku istoriju i kolektivno istorijsko pamćenje.

“Zahvaljujući politici feminističke brige i odgovornosti stvorena je snažna mreža potencijalnih svjedokinja za Ženski sud. Svjedokinje su postale subjekti ovog procesa, kreirajući mnoge aktivnosti, zahtjevajući nove vidove političke edukacije. Feministička etika brige i odgovornosti rezultirala je proizvodnjom novih feminističkih znanja i afirmisanjem politike solidarnosti koja ukida hijerarhiju između aktivistkinja i zajednice žrtava, između akademskog znanja i iskustva”, izjavila je Staša Zajović.

Ženski sud se organizovao da bi se podstaklo jačanje mreže podrške i solidarnosti u cilju stvaranja snažnog autonomnog ženskog pokreta u regiji. Ženski sud podstiče stvaranje drugačijeg – feminističkog koncepta odgovornosti, brige i sigurnosti u cilju izgradnje pravednog mira.

mreža za izgradnju mira

Idemo dalje – uvijek neposlušne .....

Organizacioni odbor Inicijative za Ženski sud-feministički pristup pravdi: Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Sarajevo; Fondacija CURE, Sarajevo (Bosna i Hercegovina); Centar za žene

žrtve rata, Zagreb; Centar za ženske studije, Zagreb (Republika Hrvatska); Ženski lobi Slovenije, Ljubljana (Slovenija); Centar za žensko i mirovno obrazovanje, Kotor (Crna Gora); Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje (Makedonija); Ženska mreža Kosova, Priština (Kosovo); Centar za ženske studije, Beograd; Žene u crnom, Beograd (Republika Srbija).

Takmičenje za najbolji rad na temu “Naslijeđe i izazovi”

Povodom obilježavanja Dana Evrope, u okviru Sedmice borbe protiv fašizma, obilježavajući 70 godina od kraja Drugog svjetskog rata i 20 godina od završetka rata u BiH, Mreža za izgradnju mira je organizirala takmičenje za najbolje literarne radove na temu “Naslijeđe i izazovi”.

Takmičenjem želimo promovirati vrijednosti Mreže za izgradnju mira:

- njegovanje kulture mira i nenasilja kroz obrazovanje,
- promicanje održivog privrednog i društvenog razvoja,
- promicanje poštivanja svih ljudskih prava,

- osiguravanje jednakosti žena i muškaraca,
- poticanje demokratskog sudjelovanja,
- unaprijeđenje razumijevanja, tolerancije i solidarnosti,
- podupiranje participativne komunikacije i slobodan protok informacija i znanja,
- promicanje međunarodnog mira i sigurnosti.

Ideja takmičenja “Naslijeđe i izazovi” je bila da se na kreativan i inovativan način skrene pažnja na problem kršenja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, da se potakne aktivizam i mobilizira šira javnost u borbi protiv

izaberimo mir zajedno

fašizma, rasizma, šovinizma i svih oblika diskriminacije.

U okviru takmičenja smo zaprimili veliki broj radova, a kao najbolji su izabrani:

Prvo mjesto: Stevan Stančić, Ključevi

Drugo mjesto: Ne odguruj me, i ja sam čovjek!

Treće mjesto: Janja Zorić, Zajedničko nebo
Komisija koja je radila odabir radova je bila u sastavu:

Indira Čilić-Lončar, Jablanica

Jasmina Čolić, Sarajevo

Željka Umičević, Banja Luka

Aleksandar Žolja, Banja Luka

Goran Bubalo, Sarajevo

Stevan Stančić, Čelinac

Ključevi

Sa Senadom se vidim jednom godišnje. Razlog je poslovne prirode, ali nakon pet godina uz kratke kafe pauze, par rečenica koje nastanu kao nusprodukt iznenadnog telefonskog poziva koji prekine naporan rad ili diskutovanje o nekom poslovnom problemu dok se vozimo kroz njedra Bosne, proširio se horizont našeg odnosa. Vrijeme nije bilo na našoj strani, zajedno smo ga nosili danima ali su bile rijetke prilike da razmijenimo teret. Vrijeme je skoro iste težine za sve.

Tu težinu, koju Senad nosi, nisam mogao procijeniti donedavno. Znao sam da je ovo područje bilo pogođeno ratom a danas i sveprisutnom krizom. Senad mi je u nekoliko šaljivih navrata pomenuo da nije prošao glatko u ratu, ali da „eto, srećom, glava je na ramenima i nikog bližnjeg nije izgubio.“ I to je tako stajalo četiri godine.

Mnogima od nas se ukazuje ratno psihološko naslijeđe kao uplakana majka u dokumentarcu koja je izgubila sina; bradati demobilisani borac koji drhtavom rukom otresa razlomak cigarete; rasijani komšija izbjeglica koji pričajući sam sa sobom nosi kesicu iz trgovine. Ono što nam se ne ukazuje, smo mi sami, koji ne prepoznamo da smo nosioci tog vremena i da od tog tereta ne možemo pobjeći, bez obzira kojim intenzitetom smo ga u stvarnosti nekada proživljavali.

Senad je dio izbjeglištva proveo u Njemačkoj i u kombinaciji sa urođenim vrlinama, volio je da drži stvari „pod špagu“. Bilo je

zadovoljstvo sa njim saradivati jer sam znao da će me dočekati sa spremnim odgovorima i fasciklama naslaganim po abecednom redu. Ono što nisam primjetio je da smo uvijek bili sami u kancelariji, iako je Senad okružen saradnicima koji su tu da preuzmu dio odgovornosti i budu uključeni.

I ovogodišnjeg aprilskog jutra, bili smo zatrpani piramidama papira. Fokusiran na ekran računara, isključio sam se iz atmosfere i tražio odgovore na pitanja. I već petu godinu, nakon svakog mog upitnika, stizao je odgovor ili dokument. Kao i uvijek.

Osjetih bol u vratu. Prekidam sa kucanjem tabela i protežem se. Vidim Senadovu sjenku kako plamti nad bijelim okeanom papira i kapi znoja koje se teško prepuštaju slobodnom padu. Ovaj posao ne bi trebala da radi jedna osoba. Kako to prije nisam uvidio?

„Senade, zašto ti nikad niko ne pomaže?“, upitah.

Ne znam koliko je potrajala ova naša prva mučna situacija. Pitanje sam postavio nehajno, ne očekujući prekid programa. Njegov profil kao da se istanjio, zbunio, htio je nešto da kaže pa je odustao, uzeo je papir pa spustio, krenuo je pa je stao. Nije ličio na sebe, na onog urednog Senada koji insistira na procjeni svakog detalja.

Presjekao sam ga.

Ta vječnost trenutka u kojoj se on kretao između mog pitanja i ustaljene svakodnevnice otvorila je provaliju između nas, ali je još uvijek bila premoštena slabšim visećim mostom kojeg smo gradili godinama. Ili ćemo ga preći, ili će se sve sunovratiti u ponor oštrih ivica i hrapavih zidova. Posmatram ga kako drži čašu vode, ali i konopce naših mostova.

„Ne vjerujem nikome. Nikome. Nikome više ne vjerujem.“

Sljedeću vječnost smo proveli držeći se konopcima iznad Senadove provalije ratnog sjećanja. Iznad dana koje je proveo skriven u zemunici. Kroz trodnevno lutanje preko brda da bi se domogao sigurnog područja. Sa lošim ljudima koji su dočekali doba pakla da bljuju vatru. Izgnanstvima i tuđinama.

„Ne mogu više čitati knjige, nekad sam ih gutao. Pozorišnu predstavu ne mogu odgledati do kraja. Ne stižu stvari do mene kao nekada.“

Sad smo se već smireno klatili i pomjerali. Ali, prijetila je opasnost da se pojavi i moja rupa,

**Sljedeću vječnost
smo proveli držeći
se konopcima
iznad Senadove
provalije ratnog
sjećanja.**

mreža za izgradnju mira

a nije bio trenutak, bilo bi previše. Slušao sam u šoku, nekog drugog Senada, pravog Senada, gledao sam u izgubljeno povjerenje. Osjećao sam i stid, jer sam osjećao njegov stid golotinje duše. Srećom, taj osjećaj je brzo prošao. Nekoliko sati kasnije, vozim se natrag kući. Razmišljam, kako je moguće vratiti povjerenje

uz takvo naslijeđe? Kako napraviti stub na tom karijesu sjećanja, zar je moguće da smo cijelo vrijeme pogrešno liječili zub koji je negdje duboko u korjenu trunuo? Hvatam se za džep da zapalim cigaretu. Osjećam metal. Ključevi. Uzeo sam greškom Senadove ključeve. Vraćam se da ne poljubi zatvorena vrata.

Janja Zorić, Tomislavgrad

Objašnjenje rada: Mir ovoj lijepoj zemlji može donijeti ulazak u EU jer političari onda prestaju biti bogovi... I neće se moći kockati našim životima...

ZAJEDNIČKO NEBO

*Rasplesa je kose, ljepotica stara,
otvorila njedra puna ožiljaka i s
osmjehom nebu poruku poslala:*

-Ja umorna nisam Niti smijem biti,

*Još mi mnoga djeca bespućem
lutaju. Na ognjište svoje ja ih*

*Privest moram. Oprati im lice,
Očistiti rane.*

...

Smračilo se nebo Zrcali se tuga,

-Nisi dobra majka, sporo širiš ruke,

*Djeca su ti gladna, i savjet im
treba. Požuri se, Europo,*

Jer ponor je dubok...

Sklopila je oči Ljepotica stara.

*U mislima svojim anđele dozvala.
Na njihova krila ispružila ruke*

I jecajem glasno za pomoć ih moli...

...

*Kad otvori oči i pogleda nebo Na
njemu se sjaji*

Jedna nova zvijezda

Tri anđela oko nje se vrte...

I ustade, ljepotica stara.

-Žuriti se moram, Posao me čeka...

...

*Prolomi se nebom grmljavina
teška, A Neretva brže svome moru
krenu...*

Amina Ibrahimpašić, Bosanska Krupa

Kratko objašnjenje o radu: Rad je priča koju pripovijeda list jednog drveta u Bosni i Hercegovini. Naime, list priča o djevojčici po imenu Ana i dječaku po imenu Amir koji dolaze iz različitih porodica, a znaju se odmalena. Kad Amir prizna Ani da mu se sviđa, ona u svojoj glavi pronalazi bezbroj razloga zašto to ne smije biti tako, a oni se svi spajaju u jedan glavni razlog: to ne smije biti tako jer su oni različiti narodi. Danas glavni razlog mnogih neprijateljstava, predrasuda, sukoba i netolerancije je upravo to da u Bosni i Hercegovini žive različiti narodi i oni se kao takvi ne smiju družiti sa pripadnicima drugog naroda. Veliki oblik diskriminacije je upravo taj i on krši mnoga ljudska prava. Zato sveznajući pripovjedač naše priče, narcisoidni list, nastoji prenijeti poruku drugima. Svi smo mi ljudi.

Ne odguruj me, i ja sam čovjek!

*Nebo. Sunce. Oblaci. Ptice. Drveće. Granje. Proplanci. Livade. Rijeke. Potoci.
Životinje. Ljudi. Ljudi. Ljudi... Suze...*

Nastavak teksta na stranici 37

Pismo Papi Franji

Zna li Papa Franjo da ga u Sarajevu dočekuju isti oni koji dočekuju i slave ratne zločince? Pročitajte pismo Papi iz Bosne i Hercegovine.

Dragi Papa Franjo,

duboko smo ohrabreni Vašom skorašnjom posjetom našoj državi. U njenoj najavi je naznačeno da dolazite da potaknete njegovanje dobra i pomognete konsolidaciji bratstva i mira, i zbog toga smo bili slobodni da Vam se obratimo. Kao građani Bosne i Hercegovine, želimo s Vama podijeliti ono što možda nećete čuti od političara i drugih službenika. Obraćamo se Vašoj Svetosti sa najvećim poštovanjem u želji da iznesemo nekoliko problema za koje vjerujemo da su od goruće važnosti za Bosnu i Hercegovinu i njen narod.

Katolička tiskovna agencija je uz najavu Vašeg dolaska dodala i slijedeću izjavu: "(Njegova svetost) će također doći u državu obilježenu velikim etničkim i religijskim razlikama, koje su bile ključan faktor u nedavnom ratu." Mi smatramo da je ova rečenica krajnje problematična i da ne odgovara istini.

Ova velika etnička i religijska raznolikost je u stvari nešto na šta smo ponosni, i što smatramo velikom prednošću i bogatstvom za našu državu i društvo. U srž našeg kulturnog bića čvrsto je utkana tkanina različitih etniciteta i religija; mi ne bismo živjeli u skladu sa našim identitetom da u njemu nema prostora za druge. Iako također uključuje konflikte, patnje i prisilne migracije, naš multietnički i multikonfesionalni identitet je zaista naše prirodno stanje. I ne samo u našem slučaju - Bosna i Hercegovina je dio Evrope u kojoj muslimani, hrišćani (katolici i pravoslavci), jevreji i mnogi drugi žive zajedno već vijekovima. Naša tragedija je da je ova raznolikost korištena kroz čitavu istoriju kao izgovor, tj. kao dimna zavjesa, da bi se otela zemlja a ljudi opljačkali po principu "divide et impera". Zloupotrebljena je od onih koji grabe moć i služe specifičnim interesima i nemilosrdnim osvajačima – od lokalnih političkih, i ponekad svećeničkih,

elita.

Rani post-socijalistički period u Bosni i Hercegovini također se ogleda u dva snažna i povezana procesa: „nacionalizaciji sakralnog“ i „sakralizaciji nacionalnog“. U isto vrijeme religija je revitalizirana, što se shvatilo kao politička činjenica – religija je ispolitizirana kroz etnicizaciju. U toku ovog procesa, „poimanje“ religije se nažalost suzilo: religija je usmjerena i reducirana na etnicitet, umjesto prema svojim prirodnim univerzalnim karakteristikama, svojstvima i misiji; čime su dakle etnički i religijski identiteti postali jedno te isto.

Održivo i pravično političko rješenje ne može se zasnivati na vještačkoj podjeli naših ljudi, ustanovljenoj i provođenoj od strane onih koji im ne žele dobro. Mi želimo da nastavimo graditi naše društvo na snažnim temeljima našeg zajedničkog kulturnog koda, etike i morala. Moramo obrazovati ljude, promovirati mir i pomirenje, i bespoštedno raditi na pravdi i rekonstrukciji tragično potrgane tkanine društva. Osjećamo se veoma osnaženi činjenicom da je Vaša Svetost ponudila pomoć pri tome.

Bosna i Hercegovina treba svu pomoć koju može dobiti u mučno sporom procesu ponovne izgradnje povjerenja među svojim etničkim grupama. Iskreno suočavanje sa zverstvima počinjenim u toku rata je ključan element tog procesa. Takvo suočavanje zavisi od kraja poricanja i opravdavanja zločina počinjenih od strane onih sa „naše“ strane; od priznanja i iskrene osude tih zločina, od pravne i moralne odgovornosti. Međutim, mi još uvijek svjedočimo glorifikaciji pojedinaca koji su, iako proglašeni krivim i osuđeni za ratne zločine, svejedno slavljani kao heroji i mučenici. Da bi Bosna i Hercegovina postala „normalna“ zemlja, moramo izvršiti temeljito uklanjanje takvih nacionalističkih spektakla iz javnog prostora. Moramo eliminisati fašističke pojmove iz politike, obrazovanja, medija i ulice. To je najmanje što naša zemlja zaslužuje, nakon što je tako veliki broj osoba ubijeno, ranjeno, silovano, zatočeno u koncentracionim logorima i iseljeno na osnovu njihove etničke pripadnosti.

Dozvolite nam da ilustriramo zašto ovo smatramo fašističkom logikom i ponašanjem

Održivo i pravično političko rješenje ne može se zasnivati na vještačkoj podjeli naših ljudi, ustanovljenoj i provođenoj od strane onih koji im ne žele dobro.

mreža za izgradnju mira

**Osobe druge
etničke
pripadnosti ovo
shvataju kao oblik
poricanja njihovih
patnji i veličanje
zločina počinjenih
nad njima.**

kroz nesretan nedavni primjer. U prilogu (Slika 1), možete vidjeti kako Dragan Čović, član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, koji će biti Vaš domaćin u toku Vaše posjete Sarajevu, te Marinko Čavar, predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine, javno dočekuju osuđenog ratnog zločinca Darija Kordića, koji se vratio iz stranog zatvora nakon što je odslužio dvije trećine svoje kazne od 25 godina zatvora. Nakon velike javne svečanosti na ovoj fotografiji, uslijedila je Sveta misa i govor kojeg je Kordić održao sa oltara (Slika 2). Nije se mogla čuti niti jedna riječ kajanja, nije bilo katarze niti tako potrebne metanoje.

Ljudi poput Kordića možda ne razumiju takve koncepte, ali pripadnici klera koji su ga dočekali i proslavili njegov povratak iz zatvora, pogotovo tokom njegovih posjeta Zagrebu (gdje je Kordić dočekao biskup Vlado Košić iz Siska) i Mostaru, sigurno moraju. Umjesto toga, odabrali su da počinitelje zločina oslobode optužbi, tako ih pretvorivši u mučenike. Provincijal Hercegovačke franjevačke provincije, dr.fr. Miljenko Šteko omogućio je Kordiću institucionalnu podršku, pa čak i prostor da drži ogled o svom „iskustvu vjere“. Osobe druge etničke pripadnosti ovo shvataju kao oblik poricanja njihovih patnji i veličanje zločina počinjenih nad njima. Njihove rane ne zacjeljuju, već se produbljuju. Ovo nije ni u kojem smislu jedini primjer podržavanja ratnih zločinaca od strane svećenstva, već samo najnoviji. Niti je ovo fenomen specifičan za Katoličku crkvu u Bosni i Hercegovini. Njihove kolege iz Srpske pravoslavne crkve i Islamske zajednice su također javno izražavali podršku za one koji su osuđeni ili optuženi za ratne zločine i zločine protiv čovječnosti. Previše je članova svećenstva u svim religijskim skupinama koji ne služe svom narodu, već svojoj naciji.

Vrlo smo tužni zbog činjenice da će isti ti ljudi koji su radosno dočekali ratne zločince biti među onima koji će dočekati Vas i poželjeti Vam dobrodošlicu u Bosnu i Hercegovinu.

U posljednjih hiljadu godina, Katolička crkva u Bosni i Hercegovini je bila suštinski dio onoga što je naš identitet. Doprinos Crkve, njenih svećenika i vjernika u našem duhovnom, kulturnom i naučnom napretku je neizmjeran. Puni smo zahvalnosti za svu pomoć koju su Crkva i njeni ljudi pružili nama u toku rata. Većina njih su bili u najmanju ruku heroji.

Uvijek ćemo se sjećati Gabrielle Moreno Locatellija, pacifiste i studenta iz Lombardije, člana „Beati i costruttori di pace“-a, koji je izgubio život u Sarajevu tokom opsade grada. Građani ove države su vječno zahvalni na podršci koju su dobili od Pape Ivana Pavla II, koji je tokom rata neprestano govorio o Bosni i Hercegovini i dizao svoj glas protiv nacionalizma. Zato je od presudne važnosti da ova generacija svećenstva odgovori na poziv na istinski mir i pomirenje.

Najsvetiji Oče, svaka Vaša riječ i gesta će duboko odjeknuti u našem društvu i u svijetu. Radujemo se što ćemo Vas dočekati i ukazati Vam poštovanje u našoj državi. Osjećamo se blagoslovljenima što je Vaša Svetost odabrala da posjeti Sarajevo. Čvrsto vjerujemo da Vaša posjeta može označiti početak ere istinskog mira i pomirenja, na dobrobit generacija Bosanaca i Hercegovaca.

Sa dubokim poštovanjem i uz sve druge dobre želje Vašoj Svetosti,

Aleksandar Brezar, prevodilac, novinar, scenarista

Aleksandar Hemon, pisac, dobitnik nagrade McArthur Genius

Alen Voloder, programer

Brano Jakubović i Vedran Mujagić, članovi „Dubioze Kolektiv“

Damir Arsenijević, profesor na Univerzitetu De Montfort i Univerzitetu u Tuzli,

Dino Abazović, profesor, sociolog

Franjo Šarčević, matematičar, aktivista

Gorana Mlinarević, pravnica za međunarodna ljudska prava,

Ines Tanović Sijerčić, aktivistkinja, istoričarka umjetnosti

Jasmila Žbanić, rediteljica, dobitnica nagrade Zlatni medvjed na Berlinaleu

Kumjana Novakova, filmski festival Ljudskih prava „Pravo ljudski“

Nidžara Ahmetašević, novinarka

Refik Hodžić, novinar, aktivista

Sabina Šabić, mirovna aktivistkinja, producentica

Saida Mustajbegović, sociologinja, novinarka

Saša Stanišić, pisac, dobitnik nagrade Sajma knjiga u Leipzigu

Ulvija Tanović, prevoditeljica

Zoran Herceg, umjetnik, aktivista

Zoran Ivančić, mirovni aktivista

izaberimo mir zajedno

Slika 1

Slika 2

1. Na osnovu njegove pojedinačne kriminalne odgovornosti (Čl. 7 § 1 Statuta ICTY-a), Kordić je proglašen krivim i osuđen od strane ICTY-a po sljedećim tačkama optužnice: teška kršenja Ženevskih konvencija (Čl. 2 Statuta ICTY-a: hotimično lišavanje života; nečovječno postupanje; protupravno zatvaranje civila); kršenja zakona ili običaja ratovanja (Čl. 3 Statuta ICTY-a: protupravni napad na civile; protupravni napad na civilne objekte; bezobzirno razaranje koje nije opravdano vojnom nuždom; pljačkanje javne ili privatne imovine; uništavanje ili hotimično oštećivanje vjerskih ili obrazovnih institucija); zločini protiv čovječnosti (Čl. 5 Statuta ICTY-a: progoni na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; ubojstvo; nehumana djela; zatvaranje).

“BORBA PROTIV GOVORA MRŽNJE I ZLOČINA IZ MRŽNJE”

MAPIRANJE

Mapa zločina iz mržnje/govora mržnje je godišnji prikaz podataka o krivičnim djelima koji sadržavaju osnove sumnje da su počinjena krivična djela zločina iz mržnje. Prikupljeni podaci su preuzeti sa internet portala u BiH. Mapu možete pogledati na web stranici adi.org.ba.

PRAVNI SAVJETNIK/ADVOKAT

U okviru projekta “Borba protiv govora mržnje i zločina iz mržnje”, Asocijacija za demokratske inicijative (ADI) ima mogućnost da u periodu od februara do decembra 2015. godine angažuje pravnog savjetnika/advokata za žrtve zločina iz mržnje.

Pravni savjetnik/advokat će raditi tokom 11 mjeseci provedbe projekta. S obzirom da je iznos novca ograničen pomoć će se dati u odabranim slučajevima gdje je to najpotrebnije. Zastupanje žrtve na sudu i pisanje potrebnih podnesaka za sudove će biti prioritet.

ON-LINE SAVJETOVANJE

ADI Sarajevo će pružati i on-line savjetovanje koje će biti dostupno svaki dan. On-line savjetovanje će uključivati:

- Pružanje informacija žrtvi / svjedoku gdje i kako se može prijaviti počinjeni zločin iz mržnje,
- Koja su pravna sredstva u slučaju zločina iz mržnje,
- Koje su institucije koje imaju mandat i koje su odgovorne za zaštitu ljudskih prava.

BROŠURA “ZLOČIN IZ MRŽNJE U BOSNI I HERCEGOVINI: BROŠURA ZA GRAĐANKE I GRAĐANE”

Brošura ima za cilj da pomogne građankama i građanima u Bosni i Hercegovini (BiH) da bolje razumiju i lakše prepoznaju, te adekvatno reaguju na zločine počinjene iz mržnje. Također, brošura pruža građankama i građanima informacije kako da prijave

mreža za izgradnju mira

Već treću godinu Asocijacija za demokratske inicijative (ADI) nastavlja sa realizacijom projekta "Borba protiv govora mržnje i zločina iz mržnje". Svrha projekta je osnažiti kapacitete OCD-a kada je u pitanju praćenje i izvještavanje o slučajevima zločina počinjenih iz mržnje, pojačati pritisak javnosti na lokalne vlasti, i na kraju povećati nivo informisanosti i svijesti javnosti o razumjevanju važnosti efikasnog procesuiranja krivičnih djela i izricanja kazni za zločine počinjene iz mržnje. Aktivnosti projekta u 2015. godini obuhvataju info sesije i javna govorenja, monitoring pravosudnih procesa koji se vode o slučajevima zločina počinjenih iz mržnje i govora mržnje, kao i mapiranje ovih slučajeva.

Period implementacije projekta: 01/02/2015 – 31/02/2015

Projekat se realizira od 2013. godine pod pokroviteljstvom međunarodne organizacije za zaštitu ljudskih prava Civil Rights Defenders.

zločin iz mržnje, kako i kome da se obrate da možete u cjelosti preuzeti na web stranici adi.org.ba. bi zaštitili svoja prava. Brošuru u pdf formatu

"Krivično djelo + predrasuda kao motiv = krivično djelo počinjeno iz mržnje"

ASOCIJACIJA ZA DEMOKRATSKE INICIJATIVE
SARAJEVO

Zločin iz mržnje možete prijaviti putem popunjenog formulara i isti dostaviti na:

- Poštom na adresu Asocijacije za demokratske inicijative Zmaja od Bosne 8, 71 000 Sarajevo (lično ili poštom)
- putem faxa na broj +387 33 262 416
- on-line na http://adi.org.ba/?page_id=2026
- na e-mail: bozana@adi.org.ba ili snjezana@adi.org.ba.

Kontaktirajte nas!

- Asocijacija za demokratske inicijative Sarajevo (ADI Sarajevo)
- Telefon +387 33 262 415
- Fax +387 33 262 416
- Email: snjezana@adi.org.ba, bozana@adi.org.ba
- Web stranica: adi.org.ba
- Zmaja od Bosne 8
- 71 000 SARAJEVO

PRIJAVI ZLOČIN IZ MRŽNJE!

FORMULAR

Vaš identitet (ime, nadimak, inicijali):

Ukoliko želite ovo polje možete ostaviti prazno

Vaš e-mail:

Ukoliko želite ovo polje možete ostaviti prazno.

Datum događanja incidenta:

Mjesto događanja incidenta

Grad:

Opština:

Opis incidenta:

ŽENE KOSOVA ZA BOLJE SUTRA

Rado smo rekle „da“ ženi koja nam je prišla na konferenciji u Omišu prošle godine (bila je to konferencija „Premošćivanje različitosti“ koju je organizirala Ekumenska inicijativa žena). Plava, nježna, imenom Habibe zamolila nas je da dođemo u njen grad – Orahovac, na Kosovu, i pomognemo njoj i ženama u rješavanju njihovih problema. Ideja je da im dođu žene iz Bosne i žene iz Hrvatske i pomognu svojim iskustvima u smirivanju postratnih trauma.

Daleko je Kosovo. Prva posjeta, u jesen te godine (2014) podrazumijevala je dva dana putovanja i jedan dan (dvije noći) boravka u Orahovcu. Ipak, moram reći, bilo je to posebno iskustvo. Sresti ljude tradicionalnog gostoprimstva, srdačne, zahvalne... malo je još dijelova Evrope s takvim ambijentima.

Više od riječi sa tog prvog susreta govore fotografije koje je načinila Ana Kvesić (Vukovarka koja je u Orahovcu stekla mnoga prijateljstva). Tu su bile još iz Hrvatske Shura Dumanić i Esta Gvozden (iz Rijeke), a iz Sarajeva Amra Pandžo, voditeljica cijele zamisli, Uma Bećirović, Adela Softić, Naira Hodžić i Davorka Turk, dakle, sve žene s višegodišnjim iskustvom aktivizma i edukacije o nasilju, mirovnjaštvu, građenju odnosa...

Dvadesetak žena sa zanimanjem i živim sudjelovanjem prisustvovala su dvodnevnoj radionici koju smo nazvale „Glasovi nade i pomirenja“, iznoseći probleme lokalne zajednice i novonastale Republike Kosovo. To je prije svega skupoća. Sve se plaća u eurima, radnih mjesta je malo (velika nezaposlenost, posebno mladih, kao i drugdje), udovice,

invalidi iz rata, dosta traumatizirane populacije; pomoć slaba ili nikakva. Visoke cijene roba i usluga crpe sve što steknu ovi izuzetni vrijedni ljudi. Vidjeli smo ih na poljima, na građevinama, u prodavnicama i radionicama, na pijacama – trude se osigurati svojim obiteljima dostojanstven život. Veliki je to zadatak u ovim vremenima.

Puno je spomenika palima, Priština sjaji poput drugih metropola, auto cesta prema Tirani je prekrasna. A u ljudima i ponos i tuga istovremeno, zbunjenost – osjećaju da trebaju i mogu živjeti bolje!

Bilo je to u jesen prošle godine, i odmah je pao dogovor – brzo raditi na novom susretu, još snažnijem, da se stabilizira grupa, otvore nove mogućnosti i evo nas ponovo u Orahovcu u proljeće 2015! Ovaj puta smo u timu nas tri, osim mene i Amre, tu je sarajevska snaha, Amerikanka Michel koja radi vježbe komunikacije bez govora. Mali Imran je napravio znak – simbol ovog susreta – kućicu pod čijim krovom raste ruža – nosimo stotine vrećica šećera sa tim znakom. Amra je napravila zastavice s istim znakom, na kojima je na albanskom

Napisale:

**Amra Pandžo i
Shura Dumanić**

***A u ljudima i
ponos i tuga
istovremeno,
zbunjenost –
osjećaju da
trebaju i mogu
živjeti bolje!***

mreža za izgradnju mira

i srpskom pisalo – Žene Orahovca zajedno. Hoćemo li imati prilike dijeliti ih. Kako će ih prihvatiti same žene?

Ovaj puta je žena više – naš prošli boravak ostavio je dobar trag! Obilazimo i srpsku školu, pozivamo direktoricu i ona nam se pridružuje zadnji dan seminara. Krupan korak je napravljen za ove žene koje žele saradnju, uspostavu povjerenja. Načinjene fotografije pokazuju sve – kroz razgovore, igru i druženje žene su naprimjer u vježbi gradnje tornja, na vrh stavile svoje zastavice. I radosno se slikale pored njih!

Razgovore smo započinjale od konkretnih životnih situacije koje žive ove žene i njihove porodice; ako je porodica stub društva, a žena tri stuba porodice, na čijim je onda plećima cijelo društvo? To je nepriznata činjenica posvuda, ne samo na Kosovu, ali ta spoznaja je snažna – otvara oči, budi snagu i pokreće nadu! Prepoznavši sebe u društvu (i u svijetu) žene započinju traganje za odgovorima – pronalaze vrijednosti potrebne da održe sebe i svoju porodicu; uviđaju važnost djelovanja u zajednici, žele učiti načine kako se djeluje, uviđaju gdje su blokade, mlade žele djelovati

kroz medije – otvorena je velika slika na kojoj one mogu nastaviti iscrtavati bolju budućnost.

I došlo je vrijeme za otvaranje teških pitanja. „Šta bi pitala Albanku/Srpkiju, a nisi imala prilike to učiniti?“ Bilo je strepnje da li je preuranjeno napraviti ovakav korak, da li ćemo možda postići suprotni efekt (da dođe do prepirki, zatezanja.). Mirno, postavljena su pitanja, kao npr. „Zašto ne idete u albanske škole?“, „Da li bi šla u crkvu?“, „Da li bi se udala za Albanca/Srbina?“ (zanimljivo, kad smo čitale pitanja, na ovo je bio složan odgovor – pa, ljubav je ljubav!)

Pokazalo se mogućim otvoriti najskrivljenija pitanja, pružiti priliku za razgovor, za objašnjenja, pokazalo se mogućim biti zajedno. Da, saradnja je moguća, da – međusobno poštivanje je moguće, da – mir je moguć!

Svim tim divnim ženama u Orahovcu – **HVALA I FALEMINDERIT!**

(PS: naše hvala odnosno fala potiče od albanske riječi faleminderit; a i mnoge druge)

Autor:
Čedomir
Glavaš/Odisej

Imao sam tada tek nešto više 10 godina. I relativno, dobro se sjećam...,

Imao sam tada tek nešto više 10 godina. I relativno, dobro se sjećam..., dijete kao dijete, tada smo mi kao te generacije odrastale ne prvim blockbuster filmovima. Da meni i mome bratu pustite serijal "Rambo" mi smo bili u stanju da ga gledamo 24 sata.

Otišli smo u aprilu u izbjeglištvo u Slavoniju, Dalj... tada je to bila Republika Srpska Krajina, sada je Hrvatska, ali meni i bratu je to uvijek bila samo Slavonija. Gdje smo išli na raspust i tako smo i sada doživjeli.

Kakav crni rat.

Eto kolika smo ja i brat djeca bili, sveske su mi bile ispisane sa rečenicom Rambovog pukovnika koji je došao po njega da ga saviliše kada kaže onom policajcu "Ja nisam

došao da spasim njega od vas, već vas od njega".

Uh, kako je to nas ložilo.

Mjesec i po prije toga, još dok smo bili u Hadžićima, došla je neka milicija (pošto nisam ni znao da su se razdvojile milicije po nacionalnoj pripadnosti). No, pored zgrade je bila raskrsnica, i odnekud suse "dovuklo" nekoliko milicajaca koji su doprtljali puškomitraljez, koji smo mi zvali "Šarac".

I počeli su da prave, kako su oni rekli, mitraljesko gnijezdo.

Joj, mi smo se nježili, kada su nas pitali da im pomognemo. Našoj sreći nije bilo kraja. I naš zadatak je bio da iz nezavršene kuće donosimo cigle. A puškomitraljez je stajao na

izaberimo mir zajedno

suncu kraj njih, a mi smo im važno pomagali, Brat, Damir, Slađan i ja.

Pa, pošto smo se umorili, cijeli dan smo im nanosili te stare cigle i blokove.

Već se počeo spuštati mrak i mi smo otišli kući, brat i ja bojeći se da ne dobijemo batine. Došli smo kući, bili smo tada kod babe i dede, naša baba nas je pogledala i rekla "glupa vam je igra", ja sam se malo osjetio kao ljut, ali sam brzo zaboravio.

Mrak je već pao, i stigao je otac, i on je imao uniformu, a ja i brat smo komentarisali kako to on nema maskirnu, već onu glupu, bezveznu zelenu, i došao je neki čovjek sa njim, sjećam se da se smijao kao blesav.

I mi smo izletili na balkon sa druge strane stana, svi su za stolom tiho pričali, a mi smo gledali "vatromet"... odnosno iza brda prema Sarajevu vidjeli su se bljesci i čule su se tihe i potmule detonacije.

Nama je to bilo zabavno, skoro kao onda kada smo pomagali miliciji da sklopi bunker... mitraljesko gnijezdo je nekako bilo bezveze. Onaj čovjek se više nije smijao, a na balkon je ušao tata i pomazio nas po glavama. I vratio se u stan, i mi smo ušli... I baba mu se žalila na nas kako smo pomagali danas Vikićevcima da naprave bunker.

"Ma, baba, djeca, znači, spakuj' vam najbitnije i sutra idete".

"Idemo? A gdje? Što? Kako?"

Sljedećeg momenta sjećam se rane rane zore. Još je bio mrak vani. Baba nas je probudila šapatom "Ustajte, moramo da idemo".

U stanu je bio i tata i mama i onaj čovjek što se smijao... sada se više nije smijao. Pričao je sa tatom. "Sinoć su napali aerodrom, odbili su ih, i konvoj mora proći tuda, ali biće sve u redu".

U sljedećem momentu se sjećam da nas je deda vozio u bordo Yugu, a naprijed je išao onaj čovjek sa bijelim Yugom.

Vidio sam da je nešto frka, jer jesam bio mali, ali deda je puhtao, i znao sam da je nervozan, kao kada je nama objašnjavao matermatiku a mi glumili ludilo.

U jednom momentu bijeli Yugo je zastao. I stao je i deda, i komentarisao je sa babom "Ovo su naši, idemo dalje".

Ja sam pitao babu "A, koji su naši?" ona me je pomilovala po glavi i rekla "Pa, Srbi..."

Vozili smo se dalje, a ja sam razmišljao. Naši drugovi Damir i Slađan, jesu li i oni ti naši. Ali

me je nešto bilo strah pa sam ćutao.

Stigli smo u neku kasarnu, nakon rata mi je tata rekao da je to bila kasarna u Blažuju, već je počelo svitati.

E, tu me je već počeo hvatati strah.

Bila je velika gužva pred kasarnom, vojne kampanjole, transporteri, mladi vojnici u pancirima sa automatima.

Ćutali smo i ja i brat.

Sada znam da su to bili vojnici tadašnje JNA koji su se povlačili, pratili su taj konvoj sa kojim smo trebali i mi izaći iz Sarajeva. Sjećam se glasne muzike iz jednog kamiona "U boj krenite junaci svi!". Još uvijek ne znam da li su se tako ohrabivali ili nešto drugo.

U jednom momentu neki oficir JNA je komandovao "U vozila, krećemo!" i u svim poredanim šleperima su vozači počeli da jako daju gas.

Ne znam zašto, ali me je to podsjećalo na one horor filmove.

Nas su strpali u IVECOV bijeli kombi, gdje je bio neki major, rekla mi je baba poslije, i sa njim smo trebali van grada. A onda presjesti u kamione.

Ja i brat smo samo ćutali.

Sjeli smo u kombi kraj konvoja koji je još stajao su protrčavali vojnici, a oficir se obratio vozaču, nekom isprepadanom mladiću "Mi smo manevarsko vozilo i idemo prvi".

Nakon toga se okrenuo našoj babi sa kojom smo bili nas dvojica i rekao Dobrili (tako se zove moja baba) i rekao "Gospođo, idemo pored aerodroma, ako ustaše budu pucale na nas, samo oborite djecu dole na pod". Ona je samo klimnula glavom, a ja nisam razumio, pa kakve ustaše.

Obratio se i vozaču "Pokret vojniče, kontrolna tačka kod četnika na Trebeviću!". Vozač je klimnuo glavom i kombi je krenuo.

A u mojoj glavi je odzvanjalo "Ustaše, četnici?! Šta, ko? Pa mene su učili u školi da ni jedni ni drugi ne valjaju i da su sarađivali sa nacistima? I uopšte odakle oni?!"

I valjda je major kao neki partizan. Mislim, ima zvijezdu na kapi.

No, svrha ovih redova koje pišem je kako je barem na Balkanu, vrlo lako da ste u jednom momentu u pravu, a da već u sljedećem niste, i da je ono sve što ste naučili potencijalno pogrešno i daleko, daleko!

Otišli smo tada, kako rekoh u Slavoniju, zadržali smo se tamo skoro dvije pune godine, dobili novu nacionalnost ... izbjeglice.

mreža za izgradnju mira

Žudili smo da od ujaka koji nas je primio, dobijemo neki komad kamuflažne opreme, uniforme ili kapu barem.

Scene koje sam nedavno vidio na TV o obračunu Specijalnih jedinica MUP-a Makedonije, sa nekom nepoznatom grupom, me je podsjetilo na to moje dječaćko pitanje "Čiji su oni?".

I podsjetilo me da je to linija tanka barem u BiH.

Sada ste antifašisti a već sutra ste "od onih" koji ste se ježili.

Danas, kada sam odrastao čovjek, sve mi je manje jasno, kako ljudi mogu za tren oka od zagriženih Titoista, da grebu po istoriji i traže barem kakvu vezu, pa i najtanju, da im je neko bio u četnicima, ili isto tako, ustašama.

Ili kada je komšija naš u ratu rekao "ma vidi se da ste bili samo jataci, a ne četnici".

Nama je to bio strahovit šamar.

Jer nakon identifikovanja u izbjeglištvu, zbog prezimena Glavaš, da smo Hrvati, mi smo beskrajno žudili da nam je neko bio u četnicima.

I sada zaista ne znam, ali ta grupa što je upala u Kumanovo, navodno su bili pripadnici UČK-a, i da li su tada djeca rezonovala, mi smo Albanci oni su "naši". A mi smo Makedonci, oni specijalci, oni su naši... i pitam se da li bi im iko mogao i imao želje da objasni da su među tim specijalcima ginuli i Albanci?

I onaj stav sa početka "Ja sam tu da spasim vas od njega, a ne njega od vas".

I uopšte kada zavlada sukob, ima li iko mogućnost da vas spašava? I kada zatreba da vas spašava, bude li već prekasno... i da li su nas spasili od fašizma... samo znam, da kada je počela frka u Kumanovu, napad na policiju u Zvorniku ja sam pomislio u sebi "zar opet?!"...

“Jačanje mirovnog omladinskog aktivizma” u srednjim školama Prijedora i Sanskog Mosta

Cilj projekta koji Nansen dijalog centar (NDC) Prijedor realizuje u periodu 2013 – 2016. je poboljšanje inter-etničke i međuentitetske komunikacije i saradnje u Prijedorskoj regiji, sa fokusom na Prijedor i Sanski Most.

U okviru pomenutog projekta, NDC Prijedor je 2013. godine počeo sa realizacijom programa „Jačanje mirovnog omladinskog aktivizma“ u srednjim školama Prijedora i Sanskog Mosta, koji se komplementarno nastavlja na program „Mirovno obrazovanje / prevencija i rješavanje konflikta“ koji NDC realizuje u osnovnim školama pomenutih gradova. Time se učenicima otvara prostor da i nakon osnovne škole imaju mogućnost

za učešće, planiranje i realizaciju mirovno orijentisanih aktivnosti.

Projektna linija „Jačanje mirovnog omladinskog aktivizma“, koja se u šest srednjih škola Prijedora i Sanskog Mosta realizuje uz saglasnost Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko-Sanskog kantona, ima za cilj prevenciju konflikta, smanjenje vršnjačkog nasilja i jačanje mirovnog omladinskog aktivizma.

Pomenuti program se u srednjim školama Prijedora i Sanskog Mosta realizuje u dva modula. U prvom modulu, u školskoj 2013 / 2014. NDC je organizovao dva osnovna dijalog treninga i dva follow-up dijalog seminara za multietničku grupu profesora iz srednjih škola Sanskog Mosta i Prijedora. U drugom modulu direktori, profesori i učenici, sa fokusom na članove Savjeta / Vijeća učenika učestvovali su na pripremnim sastancima usmjerenim na identifikovanje prioriternih potreba /

izaberimo mir zajedno

problema u školama i lokalnoj zajednici, a zatim su kroz dobro planirane, osmišljene i realizovane aktivnosti radili na rješavanju identifikovanih prioriteta.

U periodu februar – april 2015. godine u okviru šest projekata realizovano je više od trideset edukativnih radionica, dijalog sesija / diskusija i predavanja o dijalogu, komunikaciji, stereotipima i predrasudama, diskriminaciji, vršnjačkom nasilju, ulogama / pozicijama nasilnika, žrtve nasilja i posmatrača, kao i mehanizmima za prevenciju nasilja i procedurama postupanja u slučajevima vršnjačkog nasilja. Kao uvod u razgovor o vršnjačkim konfliktima, u tri škole su prikazani video materijali, skeč ili filmovi koje su pripremili učenici s ciljem iniciranja razgovora na pomenutu temu. U okviru jednog od projekata, učenici su uz pomoć profesora rekonstruisali i pripremili "Nansen dijalog sobu". Nansen dijalog soba omogućava učenicima koji imaju slobodne časove da kvalitetno provedu vrijeme kroz slobodne aktivnosti čime se smanjuje broj izostanaka, razvija saradnja i stiču radne navike, kao i za rad sekcija, Vijeća učenika i časove instruktivne nastave. Odnosno, koristi se kao prostor koji podstiče dijalog, komunikaciju i bolje razumijevanje.

Takođe, učenici i profesori iz Sanskog Mosta i Prijedora učestvovali su u pet međuentitetskih aktivnosti / posjeta tokom kojih su učenici izrazili izuzetno zadovoljstvo, jer su dobili priliku da upoznaju i razmijene iskustva sa vršnjacima iz susjednog grada / opštine, a razgovarali su i o mogućnostima razvoja saradnje i povezivanja škola Prijedora i Sanskog Mosta i nakon završetka realizacije NDC Prijedor projekta. Za neke od učenika iz Prijedora / Sanskog Mosta ovo je bio prvi put da borave u susjednoj opštini / gradu i istakli su da su veoma zadovoljni realizovanim posjetama.

Učenici i saradnici angažovani tokom realizacije projekata su istakli značaj realizovanih aktivnosti i zajedničkog djelovanja na prevenciji vršnjačkog nasilja, kao i da su aktivno slušanje, komunikacija, dijalog i edukacije na pomenute teme neophodni da bi se izbjegli konflikti u svakodnevnom životu. Takođe, pomenut je i uticaj na promjenu svijesti učenika o shvatanju vršnjačkog nasilja koje je reflektovano u broju prijavljenih slučajeva

vršnjačkog nasilja, kako u školi, tako i van škole, koji su sada pod stručnim nadzorom. NDC Prijedor projekat je finansijski podržan od strane Norveškog ministarstva inostranih poslova.

„Mirovno obrazovanje / prevencija i upravljanje konfliktom“ u osnovnim školama Prijedora, Oštre Luke i Sanskog Mosta

Nakon uspješne realizacije programa "Mirovno obrazovanje / prevencija i upravljanje konfliktom" u periodu 2010 – 2013. godine koja je kao krajnji rezultat imala otvaranje prvih Nansen vršnjačkih medijatorskih klubova u BiH, Nansen dijalog centar (NDC) Prijedor je od septembra 2013. godine počeo sa razvojem i realizacijom aktivnosti pomenute projektne linije u još jedanaest osnovnih škola iz Prijedora, jedne iz Oštre Luke i četiri iz Sanskog Mosta.

Nakon niza treninga koje je NDC Prijedor organizovao za prosvjetne radnike iz ukupno devetnaest osnovnih škola iz pomenutih gradova / opština, od septembra 2014. godine sa radom su počele Nansen vršnjačke medijatorske sekcije u jedanaest osnovnih škola. Paralelno sa radom Nansen vršnjačkih medijatorskih sekcija, koje su uključene u školske programe, edukovani prosvjetni radnici realizuju radionice mirovnog obrazovanja i na časovima odjeljenjskih zajednica.

Kao podršku radionicama koje se sa učenicima realizuju od septembra 2014. godine, u 2. polugodištu školske 2014 / 2015. godine prosvjetni radnici osnovnih škola Prijedora, Oštre Luke i Sanskog Mosta počeli su realizaciju radionica sa roditeljima, sa fokusom na članove Savjeta / Vijeća roditelja i roditelje učenika koji su uključeni u radionice. **Radionice sa roditeljima** su do sada realizovane u pojedinim školama, a do kraja polugodišta planirana je realizacija po dvije radionice u svakoj školi uključenoj u program. Prosvjetni radnici su istakli da im realizacija radionica sa roditeljima predstavlja izazov, s obzirom da ovakav način rada donosi nešto novo i nepoznato roditelji se teže otvaraju i iznose činjenice iz porodičnog života.

Takođe, u 2. polugodištu prosvjetni

Nakon niza treninga koje je NDC Prijedor organizovao za prosvjetne radnike iz ukupno devetnaest osnovnih škola iz pomenutih gradova / opština, od septembra 2014. godine sa radom su počele Nansen vršnjačke medijatorske sekcije u jedanaest osnovnih škola.

mreža za izgradnju mira

radnici su nastavili realizaciju **radionica sa učenicima** / članovima Nansen vršnjačkih medijatorskih sekcija / klubova, kao i na časovima odjeljenskih zajednica. U radionice realizovane u školskoj 2014 / 2015. godini uključeno je više od osam stotina i pedeset učenika i pedeset prosvjetnih radnika, koji su na taj način edukovani o umijeću afirmacije, vještinama aktivnog slušanja, nenasilnoj i neverbalnoj komunikaciji, identitetu, stereotipima i predrasudama, saradnji, izvorima i posmatranju sukoba, različitim načinima reagovanja i stilovima rješavanja sukoba, strategijama saradnje i sposobnostima za uspješno rješavanje sukoba. Prosvjetni radnici su istakli veliko zadovoljstvo učenika zbog organizovanja i

učesća u radionicama koje su im donijele nova znanja i iskustva. Takođe, istakli su i uticaj radionica na promjenu stila ponašanja, stvaranje povoljnije klime i pozitivne atmosfere u školama, kao i to da je broj vršnjačkih sukoba u školama smanjen od početka realizacije radionica.

Pomenuti program se realizuje u okviru projekta NDC Prijedor koji za cilj ima poboljšanje inter-etničkog dijaloga, međuentitetske komunikacije i saradnje u Prijedorskoj regiji.

Projekat je finansijski podržan od strane Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

“Lets do it”

“Lets do it” projekat u Bosni i Hercegovini je počeo 2012. godine i do sada je u volonterskim akcijama čišćenja ilegalnih deponija otpada i sadnje drveća učestvovalo 126 745 volontera, koji su očistili oko 11 500 tona otpada i zasadili 314 886 sadnica raznih vrsta drveća. Volonterske akcije „Let’s Do It – očistimo zemlju za 1 dan“ i „Let’s Do It – milion sadnica za 1 dan“ su do sada organizovane u 113 općina i cilj nam je projektom obuhvatiti sve općine u Bosni i Hercegovini.

Međunarodni centar za djecu i omladinu “Fortis” je od samog početka u sklopu lokalnog tima kao koordinator za Jablanicu u projektu „Let’s do it Jablanica“, gdje je 9.9.2012. godine bio očišćen grad (i obližnja sela). Tada smo mapirali i geokartirali deponije u Jablanici. Prezentovali smo 3 puta u gradu opis u knjigu volontera, zatim prezentovali projekat u Jablanici i Mostaru, te prezentovali projekat za najmlađe u parku Jablanice gdje su djeca kroz slikanje pokazala šta zapravo znači čista Zemlja. Održana je pilot akcija prije pravoga čišćenja što se pokazalo veoma efektivnim i dobili smo pozitivne kritike kako od prolaznika, turista, tako i od građana ove općine. U sklopu ovog projekta donosili smo hranu i piće onima koji su gasili požar u Glogošnici koji se našalost našao u sklopu svih dešavanja. Na kraju akcije je posađeno jedno

stablo “jablana” kao znak imena Jablanice (lokalitet Glogošnica) i kao simbolični znak rađanju novih stabala.

U 2013. godini odziv građana i omladine je bio tačno zadovoljavajući. Svi trebamo uzeti primjer u onima koji tog dana iznijeli oko 80 vreća smeća sa površine Jablaničkog jezera, a to su naši jablanički ribari, odnosno, članovi Udruženja sportskih ribolovaca „Glavatica“. Ukupan broj volontera u 2013. godini bio je, zajedno sa učenicima srednje škole, 199, sa prikupljenih 116 vreća smeća. Prvi dan akcije 17.5.2013. bio je u znaku sadnica kao jednog od najvažnijih imputa njegovanja naše prirode. Učenici i profesori su zajedno sa direktoricom Sabinom Palić u krugu škole počistili smeće i zasadili 37 sadnica u znak 37 generacija studenata ove ustanove. Drugi dan akcije 18.5.2013. događao se na dvije lokacije: lokacija deponije na Šljunkari i plaža Peta na Jablaničkom jezeru i dio jezera gdje su također akciji pripomogli i građani Sarajeva tj. oni koji ljetovanje provode u svojim vikendicama na našem divnom Jablaničkom jezeru.

Međunarodni centar za djecu i omladinu „Fortis“, kao organizacija koja za jedan od primarnih ciljeva ima poticaj i osnaživanje volonterskog i humanitarnog rada, nije ni sumnjao da će akcija običnog naziva izrasti u najveću volontersku akciju u BiH

izaberimo mir zajedno

posvećenu čišćenju ilegalnih deponija smeća, čišćenju zelenih površina i drugih prirodnih vrijednosti. Zajedno sa učenicima srednje škole, 2014. godine je očišćen dobar dio grada: gradski park, Rasadnik i dio kod Malog stadiona. Na glavnoj akciji u nedjelju 27.4.2014. veliki broj volontera (njih čak 30) odazvalo se ovom humanitarnom radu. Lokacije čišćenja bile su: čišćenje puta uz M-17 i zaljevi, Plaža "Peta" na Jablaničkom jezeru. Zajedno sa Komunalnim preduzećem sačinjen je logistički plan kako bi se ove godine selektovao otpad: kartonska ambalaža, staklena ambalaža, plastika. U akciji 2014. godine pristupila su 103 volontera, a prikupljeno je 131 vreća smeća.

21. i 22. marta ove godine održana je Konferencija Lets do it projekta, gdje je kroz niz radionica na temu „Evaluacija dosadašnjih akcija i koraci za poboljšanje“ i „Let's Do It kao pokretačka snaga društveno pozitivnih promjena u Bosni i Hercegovini“ doneseno niz zaključaka među kojima je i održavanje dvije volonterske akcije čišćenja i sadnje drveća u ovoj godini. Konferenciji su prisustvovali svi koordinatori općina uključenih u akciju Lets do it u Bosni i Hercegovini, među kojima se našla i općina Jablanica.

Od 2012. do 2014. godine ukupno je akciji u općini Jablanica pristupilo 383 volontera, a prikupljeno je 497 vreća smeća, a zasađeno 1150 sadnica.

„Let's Do It“ u Bosni i Hercegovini je dio svjetskog pokreta „Let's do it World“ u kojem učestvuje 112 zemalja i u kome je do sada uzelo učešće više od 11.000.000 volontera. Zvanični organizatori „Let's Do It“ volonterskih akcija u našoj zemlji su Udruženje građana "Ruke" iz Sarajeva i Udruženje građana „Mozaik prijateljstva“ iz Banja Luke.

Svi oni koji su tokom ovih godina bili aktivno uključeni u akcije bili su: Općina Jablanica, općinski načelnik Salem Dedić, Komunalno preduzeće, Srednja škola Jablanica sa direktoricom Sabinom Palić, „Eskada“, Šumarstvo Srednje-neretvanske, Šume Hercegovačko-neretvanske, Udruženja sportskih ribolovaca „Glavatica“, Udruženje „Gazela“, „Viva“ Pizzeria, Turski LOT tim, Motel Maksumić, TR Tarik, Firma Titan, Radnja Metal, Jablanica-bus, RTV Jablanica,

Omladinski klub „Pod istim suncem“, Udruženje „Josip Broz Tito“, Osnovna škola Jablanica, volonteri, građani, učenici općine Jablanica.

Danas je Let's Do It pokretačka snaga pozitivnih društvenih promjena u Bosni i Hercegovini. Svojim radom želimo da građanima vratimo nadu u bolje sutra i vjeru da ova zemlja može biti bolje i ljepše mjesto za život. Želimo da naša zemlja u svijetu bude poznata kao zemlja čistih rijeka i planina, kao zemlja gostoprimstva i dobrih ljudi, kao zemlja u kojoj svako može da živi od svog rada, kao zemlja u kojoj ljudi različitih religija i nacija svoje razlike smatraju bogatstvom i kao zemlja u kojoj se svi nesporazumi rješavaju u ljubavi i miru.

Da se prisjetimo: Lets do it akcije u općini Jablanica bile su: 30.8.2012. Pilot akcija, 9.9.2012. "Let's do it - očistimo zemlju za 1 dan!" - akcija čišćenja, 22.10.2013. Lets do it - milion sadnica za jedan dan, 18.5.2013. "Let's do it - očistimo zemlju za 1 dan!", 27.4.2014. Lets od it! Očistimo zemlju za 1 dan, 25.10.2014. Lets od it! Milion sadnica za 1 dan, a naredna akcija bit će u petak 8.5.2015. godine.

Svi zainteresovani građani koji žele obilježiti ovaj dan mogu očistiti smeće na bilo kojoj lokaciji u općini Jablanica i ukoliko žele, slike čišćenja postaviti na našu ili svoju ličnu Facebook stranicu:

<https://www.facebook.com/pages/Medunarodni-centar-za-djecu-i-omladinu-Fortis/309463309105828>.

Ukoliko su im potrebne rukavice i vreće za čišćenje mogu se obratiti u Centar „Fortis“ gdje će dobiti sve informacije.

Video iz 2012. godine jeste na ovom linku:

<https://www.youtube.com/watch?v=9imqMEDy1ZI#t=298>

Hvala svima koji su do sada podržavali akcije ovakvog tipa i nadamo se da će ideja „nebacanja smeća i otpada“ zaživjeti još više u gradu jablanova.

Unaprijed svima hvala!

„Što je ekološka svijest veća, manje je smeća“.

„Let's Do It kao pokretačka snaga društveno pozitivnih promjena u Bosni i Hercegovini“ doneseno niz zaključaka među kojima je i održavanje dvije volonterske akcije čišćenja i sadnje drveća u ovoj godini.

Autor:

Zoran Petrovski,

<http://zgrade.wordpress.com>

Na šta sam ponosan što sam državljanin BiH ili, sutra, što sam državljanin Evrope!?

Prevenција i zaštita ljudskih prava je moguća samo kroz razvijanje globalnih saznanja da pripadanje ljudskom rodu još ne znači da živimo život dostojan ljudskog bića. ZGRADE smatraju da su ljudska prava osnov života svakog pojedinca, a isto tako i svakog društva koje želi razvoj i da ljudska prava nadilaze državne, nacionalne, kulturne, religijske, političke, ekonomske i sve druge sociološke sisteme i da imaju snažan javni interes; iz prostog razloga što su ljudska prava univerzalna. Univerzalnost ljudskih prava se može lako predstaviti jednim primjerom: ako ja imam pravo na doručak, onda to pravo imaju i drugi i ako ja imam pravo na ručak, večeru i krov nad glavom, onda to pravo imaju i drugi.

ZGRADE smatraju da treba biti aktivan i djelovati u skladu sa ljudskim pravima. Međutim, postoje i zakoni koji nas prisiljavaju da budemo aktivni (npr. Zakon o bezbjednosti d r u m s k o g saobraćaja), ali isto tako i moralni zakon u

nama tjera nas na aktivnost da činimo drugima ono što želimo da drugi čine nama. Dakle, ZGRADE promoviraju aktivizam, volonterski aktivizam, pa i altruizam, koji zrače iz ljudskih prava i koja su, u suštini, sve više prava iz solidarnosti što obuhvata i globalizaciju, ali globalizaciju koja podrazumijeva čist zrak, npr. ili čiste vodotokove, jer zrak i vode ne razlikuju nikakve granice i ako se prljaju na jednoj strani planete, izazivaju negativne posljedice čak na drugoj strani planete (ozonska rupa je nastala iznad Australije, a najveći zagađivači su SAD), ili pozitivan primjer televizijskog i signala mobilne telefonije koji se prenose preko satelita, a samo nekoliko zemalja ima svoje satelite u orbiti (planete) Zemlje. Evo jednog pregleda ljudskih prava koji je podijeljen u nekoliko segmenata i ova

podjela je samo radi bolje informisanosti o ljudskim pravima i da se čitalac lakše upozna sa ljudskim pravima, jer ljudska prava nisu suštinski podložna podjelama, radi toga, i sami ćete to vidjeti, da se ljudska prava dopunjuju, isprepliću i što uživanje jednog prava povlači uživanje mnogih drugih prava.

PRVA GENERACIJA LJUDSKIH PRAVA -GRAĐANSKA PRAVA I POLITIČKA PRAVA GRAĐANSKA PRAVA

- jednakost
- sloboda
- zaštita od mučenja
- zaštita od ubistva
- zakonska prava; pravo na žalbu, pravo na smatranje nevinosti dok se ne dokaže krivica, zaštita od proizvoljnog hapšenja i pritvora itd. (ova prava pružaju minimalnu garanciju fizičkog i moralnog integriteta i omogućavaju pojedincima vlastitu sferu savjesti i vjerovanja).

POLITIČKA PRAVA

- organizovanje u strankama
- udruživanje i organizovanje sastanaka
- pristup informacijama
- pravo glasa
- da bude biran

izaberimo mir zajedno

- izražavanje vlastitog mišljenja (ova prava pružaju učestvovanje u životu zajednice i društva).

Ova podjela (građanska i politička prava) je uslovna, jer mnoga prava, kako je već i istaknuto, potpadaju pod više od jedne kategorije prava, npr. pravo na izražavanje vlastitog mišljenja je i političko i građansko pravo; ono je suštinsko za učešće u političkom životu, ali je i osnovno za ličnu slobodu.

DRUGA GENERACIJA LJUDSKIH PRAVA - SOCIJALNA, EKONOMSKA I KULTURNA PRAVA

SOCIJALNA PRAVA

- školovanje
- pravo na porodicu
- rekreacija
- privatnost
- zdravlje
- diskriminacija (neophodna su za društveni život)

EKONOMSKA PRAVA

- pravo na rad
- adekvatan životni standard
- stambeno zbrinjavanje
- pravo na penziju (odražavaju minimum materijalne sigurnosti neophodne za ljudsko dostojanstvo, uključujući odsustvo psihičkih posljedica)

KULTURNA PRAVA

- slobodno učešće u kulturnom životu zajednice
- diskriminacija
- jednaka zaštita pred zakonom
- školovanje (se odnose na kulturni život zajednice, to jest na način života zajednice)

TREĆA GENERACIJA LJUDSKIH PRAVA - PRAVA IZ SOLIDARNOSTI

- održiv razvoj
- mir
- zdrav okoliš
- udio u eksploataciji zajedničkog naslijeđa čovječanstva
- komunikacije
- humanitarna pomoć (osnovna ideja je solidarnost)

Socijalna i ekonomska prava su prošla kroz teška vremena dok nisu prihvaćena na podjednakom nivou sa građanskim i političkim pravima iz razloga koji su i ideološki i politički. Za vrijeme hladnog rata zemlje Sovjetskog bloka su bile ozbiljno kritikovane zbog zanemarivanja građanskih i političkih prava. Ove su zemlje odgovorile uzvratno kritikujući zapadne demokratije za ignorisanje ključnih socijalnih i ekonomskih prava - postojao je barem neki element istine u obje kritike. Mada se običnim građanima čini očito da su stvari poput minimalnog životnog standarda, stambenog zbrinjavanja i razumni uslovi zaposlenja - svi podjednako potrebni (neophodni) za ljudsko dostojanstvo, političari nisu bili tako spremni da to priznaju. Jedan razlog je nesumnjivo što osiguravanje osnovnih socijalnih i ekonomskih prava za sve u svijetu zahtjeva masovnu preraspodjelu resursa. Prema tome političari, a u njihovoj sjenci i ekonomisti (čast izuzecima) nude bezbroj opravdanja zašto su ljudska prava druge generacije - prava drugačijeg poretka. Prva tvrdnja koja se često navodi je da socijalna i ekonomska prava nisu niti realistična niti razumna, barem ne u kratkom vremenskom periodu i da bismo se trebali kretati prema njima samo postepeno. Ovo je pristup koji je napravljen u ICESCR: vlade samo trebaju pokazati da poduzimaju mjere prema ostvarenju ovih ciljeva. Ova tvrdnja je sigurno otvorena za osporavanje, te i ZGRADE daju svoj doprinos, a čini se da je ova tvrdnja više zasnovana na političkim razmatranjima i stavovima nego na bilo čemu drugom. Mnoge nezavisne studije pokazuju da postoji dovoljno resursa u svijetu da se zadovolje osnovne potrebe svakoga, ako se učine konkretni naponi. Druga tvrdnja je da postoji osnovna teorijska razlika između prve i druge generacije prava; da prva vrsta prava zahtjeva da se vlade samo uzdrže određenih aktivnosti (ovo su takozvana negativna prava) dok druga zahtjevaju pozitivne korake vlada (ovo su pozitivna prava). Argumenti govore da nije realno očekivati da vlade poduzmu pozitivne korake, barem ne u kratkom vremenu, i da radi toga nisu obavezne da to urade. Međutim, ZGRADE zastupaju stav; da bez bilo kakve obaveze, a time i bez odgovornosti, u bilo čije ime ne može postojati niti jedno pravo u bilo kakvom punom značenju te riječi

Argumenti govore da nije realno očekivati da vlade poduzmu pozitivne korake, barem ne u kratkom vremenu, i da radi toga nisu obavezne da to urade.

mreža za izgradnju mira

Ljudska prava su ona prava koja vam čine život dostojan ljudskog bića. To su prava koja su univerzalna, nedjeljiva, neotuđiva, međuzavisna i međusobno povezana. Ljudska prava počinju sa fetusom i doručkom.

i tada smo veoma blizu bezakonju ili stanju gdje imamo zakone samo na papiru - u praksi se ne primjenjuju. Radi svega gore navedenog ZGRADE zastupaju i dijele i slijedeći stav; postoje dva osnovna nesporazuma u ovom načinu rasuđivanja, kao prvo građanska i politička prava nisu ni u kom smislu potpuno negativna, jer da bi vlada garantovala zaštitu od mučenja nije dovoljno da se samo vladini službenici uzdrže od mučenja ljudi; potrebno je uspostaviti sisteme provjera i kontrola: policijske sisteme, pravne mehanizme, slobodu informacija i pristup mjestima za pritvor itd. Isto važi i za obezbjeđenje prava na glasanje i za sva ostala građanska i politička prava. Drugim riječima, ova prava zahtjevaju, osim uzdržavanja od negativnih akcija, pozitivno djelovanje vlada.

U stvari, različite vrste prava su daleko bliže povezana jedna s drugim nego što to njihovi nazivi govore; ekonomska prava se integrišu u politička prava, a građanska prava su često nerazdvojiva od socijalnih prava. Skoro svako pravo, pod različitim uslovima može spadati u skoro svaku kategoriju.

Neki eksperti prigovaraju ideji da se kolektivna prava mogu nazvati ljudskim pravima. Ljudska prava, po definiciji, pripadaju pojedincu i definišu područje interesa pojedinaca, kojem je dat prioritet u odnosu na bilo koje interese društva ili društvenih grupa. U suprotnom, kolektivna prava pripadaju zajednicama ili čak cijelim državama. Neki misleći ljudi se boje da bi takva promjena u terminologiji mogla značiti opravdanje za određene represivne režime u poricanju ljudskih prava (pojedinaca) u ime kolektivnih ljudskih prava; npr. ozbiljno uskraćivanje građanskih prava u svrhu obezbjeđenja ekonomskog razvoja. Postoji još jedna zabrinutost koja se ponekad izražava; obzirom da nije država nego međunarodna zajednica ta koja treba da štiti treću generaciju ljudskih prava nemoguće je garantovati odgovornost. Ko treba biti odgovoran za osiguranje mira u Kavkazu ili u Palestini ili u Ukrajini (ili u bivšoj SFR Jugoslaviji)?

PRAVNA ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA se priznaje sporazumima ili ugovorima, ili države moraju individualno da ratificiraju ove sporazume i onda su obavezne prema svojim državljanima (i drugim stanovnicima pod svojom jurisdikcijom); od trenutka

ratifikacije može se pokrenuti parnica za zaštitu ljudskih prava protiv države-stranke.

Ključni međunarodni dokumenti:

UDHR - Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima. Ovo je najvažniji globalni instrument ljudskih prava koji je 1948. godine usvojila Generalna Skupština UN-a.

ICCPR - Međunarodna povelja o građanskim i političkim pravima; stupila na snagu 1976.

ICESCR - Međunarodna povelja o socijalnim, ekonomskim i kulturnim pravima, stupila na snagu 1976.

ECHR - Evropska konvencija o ljudskim pravima, stupila na snagu 1953. Ovaj dokument su prihvatile sve članice Vijeća Evrope s obzirom da je to uslov za članstvo. Glavna snaga ovog dokumenta je u mehanizmu za implementaciju koji se sprovodi kroz Evropski sud za ljudska prava.

Demokratija je priznanje i zaštita ljudskih prava.

Šta su ljudska prava? Da li možete definisati ljudska prava?

Slijedeće odgovore podržavaju ZGRADE i nastoje da ove stavove afirmišu.

Ljudska prava su ona prava koja vam čine život dostojan ljudskog bića. To su prava koja su univerzalna, nedjeljiva, neotuđiva, međuzavisna i međusobno povezana. Ljudska prava počinju sa fetusom i doručkom. Da vidimo tu međusobnu povezanost, neotuđivost, međuzavisnost, univerzalnost, nedjeljivost, življenje života dostojnog ljudskog bića i da ljudska prava počinju od fetusa i sa doručkom - ovo se može provjeriti samim razmišljanjem. Šta se dešava kada se čovjek probudi i ustanovi da nema doručak? Postavite ga u koji god hoćete mogući realni kontekst; da je na radnom mjestu, da je u bolnici, da je bez posla, u zatvoru, muško ili žensko, dijete ili stara osoba, bilo koje rase, da je bilo koje nacije, debeo ili mršav itd., ali svaki čovjek ima pravo na doručak, jer je doručak-hrana, a hrana je osnovna potreba za biološki opstanak i odatle proizilazi osnovno (prirodno) pravo na život. Iz ovoga se da lako zaključiti, na direktan način da su ljudska prava inherentna životu (svako ima pravo na život), životu u opšte (pravo na zdrav okoliš), pa tako i životu fetusa. Ovi zahtjevi

izaberimo mir zajedno

su krajnje moralni i svaki čitalac će se složiti da postoje određeni postulati koji ne smiju biti prekršeni zato što su suštinski za naše postojanje, za život. Šta znači još pravo na život? To je pravo na postojanje, na biti (sanje) i ono ne proizilazi (možda ovisi) od obećanja, ugovora, zakona, država... ovo pravo se jednostavno podrazumijeva iz proste činjenice da smo ljudska bića. Sada znamo i odakle dolaze ljudska prava, jer postojanje ljudskih prava znači i postojanje ljudskih bića, ali i – obratno. Iz ove činjenice tokom sedamnaestog i osamnaestog vijeka jedan broj filozofa je predložio koncept prirodnih prava. Ovo su prava koja su pripadala osobi zato što je ona ili on ljudsko biće, a ne zato što su, na primjer; državljani određene zemlje, pripadnici određene religije ili pripadnici neke nacije... i zato za ljudska prava možemo reći da su sa prioritonom u odnosu na državu, da su nadreligiozna i da su supranacionalna; zbog ovih karakteristika ljudska prava su prihvaćena u svim kulturama.

Evo još nekih karakteristika ljudskih prava (spomenutih i nespomenutih uz kraća objašnjenja) prihvaćenih od međunarodne zajednice:

NEOTUĐIVOST - što znači da ih ne možete izgubiti zato što su povezana sa činjenicom da ste ljudsko biće ili sa činjenicom ljudskog postojanja. U posebnim okolnostima (rat, nemiri, epidemije, prirodne katastrofe) neka prava mogu biti suspendovana ili ograničena.

NEDJELJIVOST, MEĐUOVISNOST I MEĐUSOBNA POVEZANOST - različita ljudska prava su povezana i ne mogu se posmatrati odvojeno; uživanje jednog prava zavisi od uživanja više drugih prava i niti jedno pravo nije važnije od drugog.

UNIVERZALNOST - primjenjuju se na sve ljude svuda u svijetu; bez obzira na rasu, boju, pol, jezik, religiju, političko ili drugo mišljenje, naciju, socijalno porijeklo, rođenje ili drugi status.

NEDISKRIMINACIJA - ne treba ljude suditi, procjenjivati ili razlikovati na osnovu beznačajnih karakteristika.

SLOBODA - biti prisiljen raditi nešto protiv vlastite volje ponižava ljudski duh.

POŠTIVANJE DRUGIH - cijenjenje individualnosti i suštinskog dostojanstva.

TOLERANCIJA - poštivanje razlika; jednakost ne znači isti identitet i uniformnost.

ODGOVORNOST - poštivanje drugih i njihovih

prava zahtjeva odgovornost postupaka.

Ključne vrijednosti koje leže u centru ljudskih prava su dostojanstvo i jednakost; TO JE SVE ŠTO JE POTREBNO ZA PRIHVATANJE LJUDSKIH PRAVA!!!

Zbog ove svoje jednostavnosti (u genijalnosti) ljudska prava imaju snažnu podršku svake kulture u svijetu, svake civilizovane vlade, svake značajnije religije, svakog društva koje misli na budućnost. Skoro univerzalno je priznato da državna moć ne može biti neograničena ili proizvoljna – državna moć treba biti ograničena barem u mjeri u kojoj svi pojedinci, koji su pod njenom jurisdikcijom, mogu živjeti sa određenim minimalnim zahtjevima za ljudskim dostojanstvom. Mnoge druge trajne i univerzalne vrijednosti se mogu izvesti iz dostojanstva i jednakosti, a koje mogu pomoći u preciznijem definisanju koegzistencije ljudi i društava.

ZGRADE žele pokrenuti pitanja od javnog interesa i značaja bez opterećenja da li će se ona riješiti sada ili (kroz) iduće generacije, jer rješenja tih pitanja su procesi. ZGRADE žele i mogu da indiferentnost i tromost uma pretvore u autohtono razmišljanje nakon kojeg dolazi do konkretnih aktivnosti. ZGRADE upiru prstom na probleme koji su bili poznati još starim Grcima, a koje je bh. društvo zanemarilo i zaboravilo, te imamo pojave kada radnici šute na poslu da ne bi ostali bez posla, a već su bez plate, studenti šute, jer sutra imaju ispit koji čekaju već peti rok, stanovnici grada Sarajeva šute, a ostaju bez parkova i zelene površine se pretvaraju u parkirališta i u bogomolje...

ZGRADE će se baviti temama koje su se prije 2500 godina nazivale civilnom vrlinom (građanska hrabrost, na primjer) i njenim posljedicama (osmočasovno radno vrijeme, na primjer) po efikasnost i stabilnost (naše krhke) demokratske (političke) zajednice; da se bavimo životom zajednice, društvenom organizacijom i edukacijom djece koji unapređuju civilne vrline. Upotrebom anketnog istraživanja u proučavanju tih tema ZGRADE će slijediti već tradicionalnu praksu oslanjanja na najpreciznije metode koje nam stoje na raspolaganju.

ZGRADE će se baviti temama koje su se i prije 2500 godina nazivale civilnom vrlinom...

mreža za izgradnju mira

ZGRADE žele skrenuti pažnju i na ovaj problem, kako bi se bolje razumjela bh. stvarnost, koja se hrani iz mnogih izvora;...

ZGRADE-ama je jasno da u BiH postoje obrasci političkih stavova kao i temeljni skup društvenih stavova koji podrivaju krhku demokratiju, ljudska prava i demokratske procese u BiH. Razvoj fašizma i komunizma nakon Prvog svjetskog rata i zbivanja do danas (let na mjesec, razvoj medicine, klimatske promjene, filozofska misao, umjetnost...) u mnogo čemu utiču na razvoj (ne)kulture kako u svijetu tako i u bh. društvu, ali ZGRADE žele dati svoj doprinos u shvatanju tih procesa, a najbitniji je – efikasne, racionalne i iznad svega neutralne institucije. Institucije u bh. društvu su konstituisane na plemenskim karakteristikama sa, od međunarodne zajednice, nametnutim demokratskim principima. Ovaj problem neutralnih institucija prisutan je i u cijeloj Evropi, ali ZGRADE žele skrenuti pažnju i na ovaj problem, kako bi se bolje razumjela bh. stvarnost, koja se hrani iz mnogih izvora; nacionalizmi, korupcija, kriminal, uticaj religija, uloga školstva, siromaštvo, položaj ljudskih prava, ekonomska zaostalost, uticaj i uloga međunarodne zajednice, tradicionalizmi, lični stavovi, kulturna zapuštenost, prisustvo kiča, samo su najkrupniji, i sve ovo mijenja politički smjer, pa inherentne odrednice demokratije; pravo glasa, političke partije, zakon o izborima,... naprosto se izgube, sačuvaju samo formu, a ovu formu imaju i totalitarni režimi i stoga je veoma bitno sačuvati funkcionalnost demokratskih principa. Da bi se etabliralo i unaprijedilo građansko, a zatim i demokratsko društvo u BiH potrebno je pokrenuti procese koje zagovaraju ZGRADE; pokrenuti odgovarajuću političku kulturu kroz barem razbijanje podaničke svijesti (to je svijest koju politika ne zanima, a ona je bez posla, bez perspektive, ne može djecu poslati u školu, jer je osnovno školovanje obavezno, a nije besplatno, to je svijest da će neko drugi, stranci ili visoki predstavnik, riješiti njegove probleme, to je svijest koja hoće da napusti BiH, umjesto da mijenja vlastiti ambijent po mjeri života dostojnog ljudskom biću,...), glasati ili ne (periodično glasanje nije dovoljno) i, šta znači državljanstvo (zašto je državi bitno da ima državljane, a ne građane). ZGRADE skreću pažnju na aktivnu ulogu svakog pojedinca u javnom životu i koliko je to bitno, kako na odgovoran način oblikovati svoju sudbinu, bolje reći budućnost, budućnost svoje djece

i svoje zajednice i ovo isto zahtijevati od političara koje su (sami) izabrali, težiti kulturi ljudskih prava, živjeti ljudska prava, pokazati solidarnost, te pokrenuti mnoge druge procese koji će napokon etablirati efikasne, funkcionalne, u naprednim društvima već postojeće, demokratske principe da bi se došlo do istančane svijesti demokratske političke kulture u bh. društvu.

ZGRADE poručuju; ovu istančanu svijest (demokratske političke kulture) bh. društvo mora brzo razviti, jer se nalazi u raljama globalizacije i (domaćih, nekompetentnih) političara koji nam projiciraju sliku o normama (Evrope) i barem tri (nacionalističke) ideologije.

ZGRADE upućuju i jedno pitanje za pokretanje (vlastitog) razmišljanja u smjeru (istančane demokratske) političke kulture (zašto ne i opšte kulture, ali nemojte odgovarati ako niste pročitali tekst od Prevenција i zaštita... pa do ovog pitanja): Na šta sam ponosan što sam državljanin Bosne i Hercegovine? (ili: Na šta ću biti ponosan sutra kada budem državljanin Evrope?).

Ljudska prava su skup minimalnih moralno-političkih zahtjeva prirodno-pravnog karaktera koje svaki pojedinac-stanovnik posjeduje u odnosu na državu samim rođenjem.

izaberimo mir zajedno

PCDN: čvorište za globalnu zajednicu ljudi koji rade na promjenama

pcdn
peace & collaborative
development network

Uključite se u Peace and Collaborative Development Network, brzo rastuću društvenu mrežu koja okuplja više od 34.000 profesionalaca, organizacija i studenata koji se bave društvenim promjenama, razvojem, mirom, rješavanjem sukoba, spolom, socijalnim preduzetništvom i srodnim područjima. Pružamo prostor za poticanje, povezivanje, informiranje i dajemo alate i resurse za rad na društvenim promjenama.

PCDN daje praktične alate za promicanje društvenih promjena, resurse o finansiranju i karijeri, peer mrežne mogućnosti, te online i offline događaje.

Postati član je brzo, jednostavno i besplatno. Molimo vas da odvojite minutu da posjetite i istražite mrežu:

<http://internationalpeaceandconflict.org>.

KRATKE STATISTIKE O PCDN

- Okvirno 30% posjetioca PCDN-a dolazi iz Sjeverne Amerike, a ostatak iz skoro svih zemalja svijeta
- Od osnivanja PCDN-a u junu 2007. preko 4.000.000 ljudi je posjetilo mrežu
- Oglašivači izvještavaju povećanje prometa od 10-200% kada je PCDN izvor

PCDN UKRATKO

Članstvo ubrzano raste, trenutno sa 34.500 članova i mjesečno privlači preko 300.000 posjeta. PCDN je pomogao hiljadama osoba

i organizacija u dobijanju stipendija, poslova, preduzimanju novih istraživačkih projekata i u istraživanju društvenih promjena, razvoju, izgradnji mira, socijalnom preduzetništvu i srodnim područjima.

Šta drugi kažu o PCDN

Scott Beale, osnivač & CEO, Atlas Corps PCDN je od vitalnog značaja za rad Atlas Corps pošto upošljava stručnjake iz cijelog svijeta. To je također postala mreža većine naših stipendista koji koriste PCDN za postizanje svojih dugoročnih profesionalnih ciljeva. Od početka 2006. godine, PCDN nam je pomogao dostići više od 130 zemalja iz kojih u prosjeku primamo 500 do 1.000 prijava mjesečno.

Jose Zalaquet, Direktor MOOC Chile Project. Pravnik, Universidad de Chile

PCDN je veliki resurs u našem informiranju za online kurs o obrazovanju za ljudska prava. U stvari, PCDN je treći najveći izvor prometa na našim stranicama nakon Amnesty International i Chilean Museum of History.

Posjetite Peace and Collaborative Development Network na linku: <http://www.internationalpeaceandconflict.org>

Postati član je brzo, jednostavno i besplatno. Molimo vas da odvojite minutu da posjetite i istražite mrežu:

<http://internationalpeaceandconflict.org>.

Autor:
Predsjednik HULDR-e
BIH, Anđelko Kvesić

Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o pravima branitelja i članova njihovih obitelji

HRVATSKA UDRUGA LOGORAŠA DOMOVINSKOG RATA U BOSNI I
HERCEGOVINI

88000 Mostar, ul. Kneza M.V. Humskog 37, ID broj: 4227256450002,
fax: +387 36 318 641
web: www.hrlog.ba
email: udruga@hrlog.ba

Hrvatska udruga logoraša Domovinskog rata ponukana nebrigom zakonodavne, sudske, a po najviše izvršne vlasti prema logorašima prisiljena je da se samostalno ili uz pomoć pravnih eksperata uključi u iznalaženje rešenja pravnog statusa ove populacije.

Da su naše želje opravdane nalazimo i podršku u TRIAL-ovoj brošuri "OSTVARIVANJE ZAHTJEVA ZA NAKNADU ŠTETE ŽRTAVA RATNIH ZLOČINA U OKVIRU KRIVIČNIH POSTUPAKA U BIH-STANJE, PROBLEMI I PERSPEKTIVE".

Autor brošure kaže: "Važno pravo koje žrtve ratnih zločina imaju u skladu sa krivično-procesnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine jeste pravo na podnošenje imovinskopravnog zahtjeva protiv osobe osumnjičene ili optužene da je počinila krivično djelo kojim je žrtvi povrijeđeno ili ugroženo lično pravo, odnosno kojim joj je pričinjena šteta, te pravo da o tom zahtjevu bude odlučeno u skladu sa zakonom u određenim uvjetima.

Pravo na reparaciju je afirmirano brojnim odredbama međunarodnog prava, kao što su član 8. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, članovi 2 (3) i 9 (5) Međunarodne konvencije o građanskim i političkim pravima, članovi 5 (5) i 13, Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava, član 14, Konvencije Ujedinjenih naroda protiv mučenja i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka (u daljem tekstu: Konvencija protiv mučenja) član 6, Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodnih standardi zahtjevaju da žrtvama povreda ljudskih prava budu

osigurane pune i efektivne mjere reparacije, koje podrazumijevaju novčanu kompenzaciju za materijalnu i nematerijalnu štetu, kao i druge mjere usmjerene ka omogućavanju resitucije, rehabilitacije, satisfakcije, obnove digniteta i reputacije, te garancije neponavljanja. I kada je počinitelj privatna osoba, država ima obavezu da osigura pravne lijekove posredstvom kojim će počinitelji ili treće osobe odgovorne za njihovo ponašanje pružiti fer resituciju žrtvama i njihovim porodicama, uključujući isplatu za pretrpljenu štetu i gubitak."

Kako ni nakon 20 godina od završetka rata i tri pokušaja izmjene, dopune i nove verzije Zakona o žrtvama torture, koji bi vodio u pravo logoraše i druge žrtve torture prisiljeni smo na još jedan pokušaj pritiska na zakonodavnu vlast da se izvrše makar kozmetičke izmjene i dopune Zakona o pravima branitelja i članova njihovih obitelji kako bi u okviru ovog Zakona bilo, makar djelomično, riješena prava logoraša i drugih žrtava torture. Stoga smo mišljenja da bi makar te kozmetičke izmjene i dopune Zakona o pravima branitelja doprinjele da se branitelji-logoraši i druge žrtve torture uvedu u prava koja im na temelju ratnih stradanja pripadaju.

Razmišljajući o potrebnim izmjenama i dopunama ovog Zakona predlažemo:

- U članku 1. u četvrtom redu umetnuti pored naziva nabrojanih invalida i riječ: logoraša.
- U članku 2. ubaciti i stavak 4 koji glasi: logor je vrsta zatvora koja je stvorena za političke protivnike, pripadnike

izaberimo mir zajedno

etničkih ili religijskih grupa, civila iz kritičnog vojnog područja ili bilo koje grupe ljudi. Logori najčešće stvaraju se tokom rata i zatvorenici se nalaze u pritvoru najčešće bez pojedinačnog sudskog procesa već po nekim širim kriterijima. Stavak 5 koji glasi: Logoraš je osoba koja bez pojedinačnog sudskog procesa već po nekim širim kriterijima prisilno dovedena u logor nakon zarobljavanja, na crti bojišnice ili nekom drugom mjestu kao civilna osoba, te mu je na taj način bilo oduzeto pravo na slobodu kretanja i u takvom statusu, bez obzira na mjesto zatvaranja, boravio najmanje 72 sata.

- U članku 3. u stavku 2 iza riječi ratni zatočenik izostaviti riječi: zadobila ranu, ozljedu, bolest ili pogoršanje bolesti, pa je uslijed toga nastupilo njegovo oštećenje organizma najmanje za 20%, a dodati riječi: pa mu se na osnovu toga priznaje 20% invalidnosti.
- u članku 19. stavak 1 dodaju se riječi: i zatočenika-logoraša a u istom članku pod rednim brojem 5 dodaju riječi: pravo na reparaciju po osnovu boravka u logoru.
- Da se iza članka 24. doda novi članak koji glasi: osobe koje su boravile u logorima ili drugim mjestima zatočenja imaju pravo, sukladno međunarodnim dogovorima i konvencijama namirenje nematerijalne štete za vrijeme provedeno u logoru ili drugom mjestu zatočenja visinu naknade odredit će Ministarstvo branitelja u suradnji sa Udrugama koje zastupaju ovu populaciju. (Evo nekih prijedloga kako bi mogla biti namirena nematerijalna šteta logorašima i drugim žrtvama torture a da država ne bi bila izložena većim materijalnim troškovima:
  - » dodjela građevinskog zemljišta u trajnom vlasništvu
  - » besplatno dobivanje građevinske dozvole, urbanističke suglasnosti i elektroprivredne suglasnosti

- » dodjela poljoprivrednog zemljišta u trajnom vlasništvu
- » prioriteta dodjela strojeva za poljoprivrednu djelatnost iz domaćih i međunarodnih donacija
- » prioritet u dodjeli strojeva i alata za samo zapošljavanje logoraša iz domaćih i međunarodnih donacija. Izvor namirenja nematerijalne štete logorašima izvršile bi udruge putem upitnika kojima bi omogućili da svaki pojedinac logoraš odabere modus namirenja nematerijalne štete ili da neki novi prihvatljiv prijedlog za istu namjenu.)

- U članku 35. vremenski termini primjene ovog Zakona treba da teku od vremena usvajanja izmjena i dopuna ovog Zakona.
- U članku 44. Iza riječi policije dodaju se riječi: ratne zatočenike, a iza riječi ozljedu dodaju se riječi: ili proveli najmanje 72 sata u logoru, a nemaju tjelesnog oštećenja.

Na kraju bi smo mogli zaključiti rečenicom iz TRIAL-ove brošure "Pored toga, u cilju olakšavanja donošenja odluka o dosuđivanju imovinsko pravnih zahtjeva, bilo bi poželjno razviti određene principe, odnosno smjernice u skladu s kojima bi se utvrđivala visina naknade nematerijalne štete nastale u ratu, analogno postojećim orijentacionim kriterijima Vrhovnog suda Federacije BiH u vezi sa naknadom štete nastalom u mirnodopskim uvjetima. Takve smjernice bi morale biti u potpunosti prilagođene specifičnoj vrsti ratnih zločina i situaciji dugogodišnje patnje s kojom žrtve žive, tako da bi se npr. konkretno žrtve seksualnog nasilja u ratu izuzele od općeg režima naknade štete koji se primjenjuje na nekoga tko je pretrpio neki vid povrede prava ličnosti u mirnodopskim uvjetima. Pored poštivanja međunarodnih obveza i standarda zaštite ljudskih prava, ovim bi se u konačnici doprinijelo izgradnji i poštivanju vladavine prava kroz punu implementaciju usvojenih procesnih zakonskih rješenja."

Važno pravo koje žrtve ratnih zločina imaju u skladu sa krivično-procesnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine jeste pravo na podnošenje imovinsko-pravnog zahtjeva protiv osobe osumnjičene ili optužene da je počinila krivično djelo kojim je žrtvi povrijeđeno ili ugroženo lično pravo, odnosno kojim joj je pričinjena šteta, te pravo da o tom zahtjevu bude odlučeno u skladu sa zakonom u određenim uvjetima.

mreža za izgradnju mira

Ре:акција
Бања Лука

О нацрту Закона о јавности рада непрофитних организација Држава – то сам ја!!

Грађанска иницијатива
за Бања Лука

У условима велике незапослености, одласка младих (а и старих), неконкурентности предузећа, презадужености (државне и индивидуалне), неусклађеног образовања са потребама тржишта рада, социјалне помоћи која то није, те посљедично корупције у свим сегментима друштва – посланички клуб СНСД/ДНС/СП у Народној скупштини Републике Српске (НС РС) је као приоритет у свом фокусу одабрао рад невладиних организација у Републици Српској!! То ваљда значи да сви горе поменути (а и непоменути) проблеми у друштву потичу од невладиних организација?

Или то можда значи да се о горе поменутим проблемима не треба јавно причати – па је важно ушуткати све независне гласова у друштву? Ако се сјетимо да је недавно у тишини усвојен Закон о јавном реду и миру (који је и интернет дефинисао као јавно мјесто од посебног интереса за полицијско праћење) као и да је тренутно у процедури доношење Закона о јавном окупљању (који додатно сужава могућности протеста преварених радника, пољопривредника и других) - јасно је да актуелна власт жели правно онемогућити критичку мисао и активизам грађана (појединаца и група). Да појаснимо, ускоро се неће моћи утицати на доношење бољих закона јер је то 'политичка активност', а неће се моћи ни протестовати против неправде (неисплаћивање плата, немогућност лијечења, непоштена приватизација исл.) осим у неком парку или шуми – далеко од

очију јавности или других грађана (читај гласача) на које ваше критике власти могу негативно утицати.

Дакле, не ради се овдје о невладиним организацијама него о томе да се полагано укидају и смањују Уставом РС загарантована права грађана на равноправност у слободи мисли и јавног изражавања (члан 10 и члан 25), те на јавно изношење мишљења о раду државних органа и институција као и на подношење представке, петиције и приједлоге (члан 32). Подстиче се клијентелизам и корупција умјесто компетенције и одговорности. Једном ријечју, затвара се друштво како не би постојала критичка мисао као основ за дијалог и прогрес те није далеко дан када ћемо ваљда носити и сви исте фризууре...

Умјесто коментара на садржај нацрта Закона

Поштовани чланови клуба СНСД/ДНС/СП, ми грађани смо Вас (као и остале посланике) у октобру 2014. изабрали да проведете реформе и смањите горе побројане проблеме. Умјесто тога, због нашег рада пословни сектор пријети напуштањем РС (и даљњим повећањем незапослености која је већ огромна), а наша (грађанска) Уставна права наспрам јавних институција се доводе у питање. Са друге стране не видимо Ваше иницијативе према бољем образовању, бржим ЕУ интеграцијама, реформама јавног сектора и услуга.

Такође, имајте на уму да је учешће грађана (и других интересних група) у процесима доношења одлука и закона (кроз сарадњу/заговарање/петиције исл.) демократска

izaberimo mir zajedno

тековина која доприноси ефикасности и одговорности јавних институција, тако да је Ваша намјера да то ограничите супротна разуму али и позитивној легислативи ЕУ (иако у Вашој изјави наводите да није примјењива процјена усклађености са ЕУ правном стечевином).

На крају али не и најмање важно - горе помињани Устав РС у свом члану 31 прописује да је ЗАБРАЊЕНО политичко дјеловање усмјерено на угрожавање демократије и кршење Уставом

зајамчених слобода и права – што би Ви свакако требали имати на уму с обзиром на садржај нацрта Закона о јавности рада непрофитних организација који сте ви креирали.

Ми, организације окупљене у Ре:акцију, активно заговарамо већу транспарентност рада НВО и одавно објављујемо на нашим сајтовима извјештаје као и информације о донаторима наших пројеката које ви неумушто покушавате мистификовати.

“ERASMUS+” PROJEKTI – NAČIN RAZVOJA NAŠIH ETWINNING ZAJEDNICA – obrazovne alternative koje proširuju naše horizonte

Kao što je napisano na naslovnoj stranici portala, “eTwinning je zajednica škola u Evropi”. Iako sam saznala da se ovaj projekt oslanja na pristup obrazovanju, inovativnost i obrazovni sistem koji su korisni i predstavljaju novi duh, isprva sam imala neku nevoljkost za rad sa ovim evropskim instrumentom, ali sada su se stvari poboljšale. Jednostavno mi je teško za povjerovati da u isto vrijeme možete komunicirati, raditi u timovima na različitim temama sa partnerima iz drugih zemalja, gdje sve završava sa dugotrajnim prijateljstvima i međusobnim posjetama.

Alternativna i nova dimenzija obuke, lični razvoj i državljanstvo, više šansi za ulazak na tržište rada za diplomante, internacionalizacija obrazovanja i osposobljavanja, te radne grupe, svi dolaze zajedno u ovoj porodici pod nazivom eTwinning.

Čak šta više, ne trebamo platiti upisninu za pronalaženje partnera i komuniciranje sa osobama širom svijeta!

Šest je godina kako radim na ovoj platformi, a mogu samo reći da mi je drago da sam jedna od nastavnica koje imaju priliku raditi na ovome, jer ovdje se ostvaruju nade i snovi.

Imala sam priliku upoznati različite ljude, kulture i razmišljanja, napravili smo korak naprijed ka znanju, razbili smo jezične i kulturne barijere i pronašli zajedničku “jezgru”, kao što su jezik, elementi ICT-a, težnje i želje da se upoznaju novi ljude, ideje, načela.

Isto tako, ovo su vrste međunarodnih projekata sa pozitivnim učincima na interes studenata za učenje, upotrebu jezika koji uče u razredima i izvan njih, itd. Sada radimo na eTwinning projektu na španskom, jeziku koji se ne uči u našoj školi, “Reflexiones

Author:
Sin Carmen

mreža za izgradnju mira

linguisticassobre Espanoleando-to-Aprendizaje esenanza”, ali studenti su spremni i odgovaraju na izazov, vodeći ka probitačnijoj školi i boljim rezultatima.

Još jedan eTwinning projekat nas je učio da razmišljamo ekološki, provodimo ekološke aktivnosti, zajedno sa našim prijateljima iz “Zajedno za zdraviju budućnost”, gdje smo osim aktivnosti ozelenjavanja, umjetnosti rada na zemlji, debata i kvizova, uspjela sam naći prijatelje. Tokom ožujka i travnja studenti su volontirali sa našim partnerima, također na Erasmus+ projektu, razgovarali su na forumima, postavljali su ideje, aktivnosti, slike o projektu sa

eTwinning zajednicom, sve što nam je dalo snagu da se krene naprijed, da se maknemo iz monotonog života, pokušavajući nešto drugo, modernije. Osjetila sam potrebu za novim projektima, i ja i studenti koje koordiniram, i očekujemo nove izazove, nove teme i aktivnosti.

“Održivi razvoj u našim zemljama” još je jedan projekat za koji sam radila platformu, i mogu reći da dijelimo mnoštvo zajedničkih tema, stil rada, koji se odnosi na nove, trajne promjene u našim zemljama, s osobom kao početnom tačkom, pojedincem, i radeći u zajednici, za cijelo društvo kome pripadamo.

SOCIJALNO/DRUŠTVENO PREDUZETNIŠTVO – OGLED O BUDUĆNOSTI BIH

Tekst pripremila:
mr Anita Šimundža

Bosna i Hercegovina se suočava sa značajnim izazovima u pogledu rješavanja ključnih društvenih i ekonomskih problema. Nikada kao sada nije postojala veća potreba da solidarnost zaživi među nama u punom svjetlu, bez obzira čime se bavimo. Društveni i ekonomski problemi poput siromaštva, nezaposlenosti i socijalne isključenosti tiču se svih nas i svi možemo dati svoj, manji ili veći, doprinos njihovom rješavanju. Činjenica je da aktuelne prakse tradicionalne ekonomije ne daju odgovarajuća rješenja za ove probleme. Pod uticajem globalizacije, socijalno/društveno preduzetništvo, kao humani način razmišljanja i djelovanja, sve više dobija na značaju. Socijalno/društveno preduzetništvo je prepoznato u mnogim zemljama u svijetu, kao izvor novih mogućnosti i prilika i strategija koja vodi ka održivom razvoju.

Svaka priča o socijalnom/društvenom preduzetništvu asocira na novi i drugačiji poslovni svijet – mnogo pravedniji, svijet koji uzima u obzir potrebe najugroženijih,

siromašnih i obespravljenih, jednako kao svih drugih. Socijalno/društveno preduzetništvo je specifično po tome što se bavi prepoznavanjem i rješavanjem društvenih problema kao što su socijalna isključenost, siromaštvo, nezaposlenost, zagađenja prirodne okoline i dr. Za razliku od tradicionalnog preduzetništva, koje primarno cilja na ostvarivanje i uvećavanje profita, u fokusu socijalnog/društvenog preduzetništva je zadovoljavanje društvenih potreba. Stoga, socijalno/društveno preduzetništvo predstavlja značajnu pokretačku snagu za cjelokupni razvoj.

Inspiraciju i nadahnuće za ovu temu možemo pronaći u brojnim primjerima u svijetu i kod nas. Socijalni/društveni preduzetnici su po mnogočemu zanimljivi i genijalni. Ponajprije jer su vizionari posvećeni rješavanju društvenih problema, koji se nikada ne mire sa postojećim stanjem, uvijek inicirajući društvenu promjenu. To su osobe koje se po svojim moralnim karakteristikama izdižu iznad

izaberimo mir zajedno

prosjeka, usmjeravajući svoje ideje i energiju na rješavanje problema zanemarenih i socijalno ugroženih grupa u društvu. Prostor za svoje djelovanje socijalni/društveni preduzetnici najčešće pronalaze u socijalnim/društvenim preduzećima koje sami pokreću. Ova preduzeća su najčešće usmjerena na zadovoljavanje socijalnih i/ili ekonomskih ciljeva svojih članova ili na pružanje usluga socijalno ugroženim grupama ljudi u svom okruženju. Socijalna/društvena preduzeća ostvareni profit reinvestiraju u razvoj kapaciteta samog preduzeća, u vezi sa društvenom svrhom poslovanja, ili aktivnosti od interesa za društvenu zajednicu. Po tome se razlikuju od tradicionalnih preduzeća.

Pitanja marginalizovanih grupa stanovništva u BiH, naročito građana koji su izrazito pogođeni siromaštvom i diskriminacijom treba da budu u fokusu svih društvenih i ekonomskih zbivanja, suštinski, a ne samo deklarativno. U ljudima koji su se zbog životnih okolnosti našli u nepovoljnoj socijalnoj i ekonomskoj situaciji društvo treba da prepozna potencijale i stvori uslove za njihovo afirmisanje. Socijalno/društveno preduzetništvo poziva na solidarnost i saradnju svih kako bi unaprijedio kvalitet života za sve ljude u našem društvu. Svi zajedno možemo učiniti mnogo više da svi ljudi ostvaruju svoje pravo, prije svega pravo na dostojanstven život. Preduslov je razvijena svijest o preduzetništvu, i to onom preduzetništvu koje počiva na solidarnosti.

U Bosni i Hercegovini socijalno/društveno preduzetništvo je tek u fazi povoja, kao relativno nov koncept u socijalnim i ekonomskim djelatnostima. Za mnoge ljude socijalno/društveno preduzetništvo još uvijek je nepoznanica. Ovaj oblik djelovanja često se poistovjećuje samo sa aktivnostima u oblasti socijalnih usluga. Važno je imati u vidu da je sektor socijalnih usluga samo jedno od mogućih područja aktivnosti u okviru socijalnog/društvenog preduzetništva. Stoga je adekvatnije koristiti termin društveno preduzetništvo, ukoliko se želi ukazati na širi dijapazon aktivnosti i mogućnosti koje ono otvara.

Nedavno je u BiH pokrenut prvi blog o socijalnom/društvenom preduzetništvu. „Dimenzija Opus“ nije nastala kao projekat, već poduhvat filantropskog i dugoročnog karaktera. To je stranica koja ima za

cilj da promoviše socijalno/društveno preduzetništvo, prije svega da učini dostupnim informacije koje bi mogle da budu od koristi svima koji nisu u mogućnosti da budu informisani na druge načine, u prvom redu socijalno isključenim građanima u BiH. Sada, više nego ikada, potrebno je da ujedini naše snage na aktivnostima promocije, kako bi socijalno/društveno preduzetništvo dobilo pažnju i značaj koji zaslužuje. Osnovni motiv za pokretanje bloga je želja da što veći broj građana u socijalnom/društvenom preduzetništvu, kao poslovnom modelu budućnosti i najhumanijem obliku djelovanja, prepozna mogućnosti za rješavanje ključnih društvenih i ekonomskih problema u BiH. Blog je koncipiran na način da obuhvati sadržaje u vezi koncepta socijalnog/društvenog preduzetništva, primjera dobre prakse - socijalnih/društvenih preduzeća, testova za procjenu preduzetničkih potencijala, saznanja o razvijenosti socijalnog/društvenog preduzetništva i drugih sadržaja od značaja za razvoj ovog oblika djelovanja. Dimenzija Opus je mjesto na kojem se promovira kreativnost, međuljudska solidarnost, optimizam i istinski patriotizam zasnovan na akciji/djelu. Otuda i simbolični naziv bloga Dimenzija kao virtuelni prostor za novu (humaniju) dimenziju ekonomije koja akcenat stavlja na Opus – riječ iz latinskog jezika koja označava djelo/stvaralaštvo.

U 2014. godini je počeo sa radom (prvi) Centar za razvoj društvenog preduzetništva u BiH „Globus.“ CDP „Globus“ (udruženje građana) je nastao kao plod dugogodišnje želje i saradnje aktivista posvećenih rješavanju društvenih problema u Bosni i Hercegovini. Vođeni humanim motivima, želimo da našu zemlju učinimo boljim mjestom za život svih ljudi i zainteresovani smo za saradnju sa svima koji teže istom cilju. Cilj nam je da izgradimo snažnu platformu za podršku razvoju socijalnog/društvenog preduzetništva u BiH.

Poznati filozof Platon je davno rekao da je čovjek biće u potrazi za smislom. U vremenu socijalne i ekonomske krize, kada su ljudske vrijednosti značajno zanemarene, u socijalnom/društvenom preduzetništvu trebamo prepoznati aktivističku filozofiju koja vraća humani smisao. Socijalno/društveno preduzetništvo je suštinska reforma koju trebamo.

Anita Šimundža

društvena aktivistkinja i doktorantkinja na temu socijalnog/društvenog preduzetništva na Ekonomsko-poslovnom fakultetu u Mariboru (Slovenija)

E-mail: anita.simundza@gmail.com

mreža za izgradnju mira

Svi Zajedno

Svi Zajedno, grupa koja je sačinjena od mladih ispred različitih crkava i vjerskih zajednica, a koja je dio Međureligijskog vijeća Bosne i Hercegovine, je krenula u implementaciju novog projekta za mlade u decembru/prosincu 2014. godine. Novi projekt je

nazvan naziva „Animiranje rizične grupe mladih u cilju doprinosa međureligijskom dijalogu i jačanju civilnog društva“ kojeg implementiraju Catholic Relief Services (CRS) i Međureligijsko vijeće u BiH pod pokroviteljstvom američke ambasade.

Više informacija na: www.svizajedno.org i <https://www.facebook.com/pages/Predstavimo-sebe-Upoznajmo-druge/582675978543075>

Projekt okuplja srednjoškolce od 15–18 godina iz 12 gradova u BiH koji su ujedno i Odbori za međureligijsku suradnju Međureligijskog vijeća: Orašje, Brčko, Bijeljina, Goražde, Livno, Banja Luka, Doboj, Zenica, Trebinje, Žepče, Bihać i Tuzla. Projekt se sastoji iz tri dijela, i to prve i druge edukativne faze, te implementacije malih projekata u gradovima koje će mladi sami osmisliti.

Ovih 12 gradova podijeljeno je u 3 regije po četiri grada. Tako da prva regija obuhvaća: Goražde, Zenicu, Žepče i Trebinje koji su se u drugom mjesecu susreli na prvoj edukativnoj fazi naziva „Predstavimo sebe, upoznajmo druge“ u Istočnom Sarajevu.

Druga regija: Tuzla, Bijeljina, Orašje i Brčko koji su se sastali u Orašju, te treća regija: Banja Luka, Livno, Bihać i Doboj su prvu edukativnu fazu realizirali u Banja Luci.

Nakon prve edukativne faze mladi su osmislili male projekte u svojim gradovima te ih implementirali kroz treći i četvrti mjesec 2015. U mjesecu maju/svibnju organizira se druga edukativna faza naziva „Iskreno ka zajedničkoj budućnosti“ u Bihaću i Istočnom Sarajevu, a u isto vrijeme u projekat uključujemo još pet gradova: Ključ, Drvar, Grahovo, Cazin i Bosanski Petrovac, i nastaje nova, četvrta regija koja će učestvovati na prvoj edukativnoj fazi u Bosanskom Petrovcu. Kroz šest mjeseci mladi iz nove regije će implementirati svoje male projekte.

Pokazalo se da su učesnici, tj. djeca srednjoškolci od 15 – 18 godina ti koji su najriscantnija grupa, ali sa druge strane i grupa koja je najpodložnija mjenjanju već stečenog mišljenja. S tim u vezi, odlučeno je da upravo oni budu ti koji će biti educirani o važnostima međureligijskog dijaloga koji je ključan za sigurniju i sretniju budućnost ove zemlje

Kao i proteklih godina i mnogih projekata, jedan od najvećih ciljeva grupe mladih Svi Zajedno je dokazati da mladi ljudi iz različitih zajednica mogu zajedno raditi, bez obzira na religiju i nacionalnost. „Međutim, kada pogledamo u prošlost i sjetimo se dešavanja koja su se nažalost desila u ratu u BiH, možemo se složiti da je teško pokazati i dokazati mladim ljudima da trebamo raditi zajedno i ne gledati na stvari koje nas čine različitim, već se potruditi da nađemo ono što nas spaja. Upravo smo mi ti, grupa mladih Svi Zajedno, koja će dokazati da je život u etnički heterogenim zajednicama moguć i uspješan“, istakao je za Mirovne novosti jedan od dugogodišnjih članova, Alen Vidović.

Međureligijsko vijeće u BiH postoji od 1997. godine, nevladina je organizacija koja za primarne ciljeve ima smanjenje predrasuda i podizanje svijesti o važnosti međureligijskog dijaloga i suradnje kroz unaprjeđenje odnosa među crkvama i vjerskim zajednicama u BiH. Catholic Relief Services (CRS) agencija je Biskupske konferencije SAD-a koja djeluje u Bosni i Hercegovini preko 20 godina. Zahvaljujući svom opsežnom iskustvu pomoći najugroženijem stanovništvu, te dugogodišnjem djelovanju u općinama širom BiH na području podrške povratku, rekonstrukcije stambenog fonda i komunalne infrastrukture, psihosocijalne podrške povratnicima i aktivnostima izgradnje mira.

izaberimo mir zajedno

Naslijeđe i izazovi Ne odguruj me, i ja sam čovjek!

Nebo. Sunce. Oblaci. Ptice. Drveće. Granje. Proplanci. Livade. Rijeke. Potoci. Životinje. Ljudi. Ljudi. Ljudi... Suze...

Pitate se tko sam. Pitate se šta sam. Ja sam mlada nada. Mlada nada drveta na kojem rastem. Barem do jeseni. Nego, nećemo o meni. Dobro, možda samo malo. Rastem na jednom drvetu koje je svoje korijenje pustilo u jednoj maloj državi bujne historije. Rastem u Bosni i Hercegovini. Duguljast sam sa razuđenim rubovima. Preljep sam. Ponekad mi drugo lišće šušti o tome kako sam trebao biti narcis a ne izrasti na ovako veličanstvenom položaju. A šta ćete?! Majka priroda. Nego, da nastavimo gdje smo stali. A gdje to? Stali smo kod ljudi. Ili kod suza. Reći ćemo da smo stali kod ljudi. Čudna sorta. Stvarno neobična bića. Mi, lišće, nemamo mnogo tajni. I ono što imamo, prošuštimo da nas svi čuju. Jednostavni smo. Ne gledamo kako ćemo se posvađati. Ne takmičimo se ko će od nas više kisika ispustiti. Ne razmišljamo o tome kako da se međusobno potrgamo i poubijamo. Ali ljudi... Oni su druga priča. Pogotovo ovdje. Pitam se kako je na drugim mjestima. Ovo je relativno malena država, pa list konta: „Skladno se ovdje živi.“ Ali varaju se. Ima ovdje mnogo neispričanih priča. Istina, malena je država, malo je ljudi, ali mnoštvo naroda. Ja sam relativno mlad, ali sam vidio mnogo toga. Čuo sam još više. Jedna priča mi se jako sviđela. Bio bih škrt kad je ne bih podijelio s vama. Ipak se samo jednom živi. Samo jednom ću biti ovako mlad. Kratak je život nas lišća, pa hajde da počnemo.

Jednog sunčanog popodneva, pokraj potoka, sjedaše jedna djevojčica. Na glavi joj odmaraše cvijetna kruna, a zlačane kose joj se vioriše na povjetarcu. U ručici držaše cvijet i uz njegov miris posmatraše potok. Bila je divna. Toliko lijepa da joj se moja ljepota divila. Možda je imala kojih petnaest godina. Mislih da čekaše nekoga pa je nastavih posmatrati.

„Ana! Ana!“, ču se glas u daljini. Djevojčica se ni ne pomjeriše. Začudih se, pa pogledah malo bolje. Iz daljine je dolazio dječak. Košulja mu bijaše široka, kao da je nekad pripadala ocu, krpana nekoliko puta. Cipele mu bijahu povelike. Hlače mu bijahu blatnjave. Bijaše on čista suprotnost u odnosu na djevojčicu.

„Ana! Zašto me ignoriraš? Zar nismo prijatelji? Znamo se sto godina. Zašto me sad izbjegavaš?“, ali djevojčica se ni osvrnuše, a tad on već stajaše kraj nje.

„Daj! Kao da sam ti rekao da ću te ubiti.“

„To je baš ono što si i rekao!“, mirno mu odgovoriše Ana, sada već duhom prisutnija.

„Ne! Rekao sam da mi se sviđaš.“

„Sve je to isto. Kad mi majka dozna... ubit će me! Ubit će i tebe! Pa jesi li normalan?! To se ne govori djevojčicama! Pogotovo ne kad se ona zove Ana, a ti Amir! Jesi poludio? Još me pitaš šta ja mislim o tebi! Pih! Zar ti to već nije jasno? Gdje živiš ti, ti mali otrcani dječake?“, sada već vikaše.

„Kakve to veze ima kako se ko zove? Kakve veze ima ko je ko, ko je kakav? Nisi ni ti princeza, mada za mene jesi. I zašto bi me tvoja majka ubila? Zašto bi tebe ubila? Nisam učinio ništa loše. Nisi ni ti. Samo sam rekao da mi se sviđaš. Dugo mi je trebalo da ti to priznam. Sviđaš mi se.“

„Začepi! Ne želim ni čuti! Kako ti nije jasno? Meni ne doliči druženje s tobom. Ja sam Ana.“

mreža za izgradnju mira

Ana. Ti si Amir. Mali, smotani, umazani, prljavi Amir. Gdje mi je bila pamet da se uopće upoznam s tobom?!”

„Naši roditelji su nas upoznali. Oni su si dobri. Druže se.“

„Ma gdje ti živiš? Moji su dobri s njima iz čistog interesa. Ne znam ni sama kakvog, ali se ne vole.“

Dječak bi ranjen njenim riječima. Sjede pokraj nje, ispusti suzu i reče:“Ne odguruj me, i ja sam čovjek!”

I ja sam tad ispustio suzu. Drugo lišće mi je šuštalalo o tome kako sam cmizdrav. Neka šušta. Kako ne razumiju?! Oni su isti. Isti su! Oboje su ljudi. Gdje je tu razlika? Pa naravno. Ona je Ana, a on Amir... I sad plačem kad se toga sjetim.

mreža za izgradnju mira

info@mreza-mira.net

www.mreza-mira.net

www.facebook.com/mzim.bh